

MEER DEBAT, MINDER GEHOORD

**Monitor mediarepresentatie
van trans personen in 2022**

Onderzoek en tekst: Rikke van Rossum, Thirza Kramer

De monitor is mede mogelijk gemaakt met financiering van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.

© Transgender Netwerk, Amsterdam, 2023

Inhoudsopgave

1. Introductie	5
2. Methode	6
3. Resultaten algemeen	8
4. Casus: de nieuwe transgenderwet	9
5. Woorden & begrippen	11
6. Casus: anti-wokeness	17
7. Persoonskenmerken	19
8. Casus: sport	23
9. Verhaallijnen	26
10. Conclusies	37
11. Lijst van begrippen	39

figuren, grafieken, tabellen

Figuur 1. Aantal relevante artikelen 2018-2022.	8
Figuur 2. Gebruik 'trans(gender)' als zelfstandig en bijvoeglijk naamwoord.	11
Figuur 3. Gebruik 'cisgender' 2018-2022.	13
Figuur 4. Percentages genderidentiteit 2018-2022.	20
Figuur 5. Percentages witte trans personen en trans personen van kleur 2022.	21
Figuur 6. Percentage per leeftijdscategorie 2022.	22
Figuur 7. Percentage niet-belemmerende verhaallijnen 2018-2022.	26
Figuur 8. Percentage gelaagde verhaallijn 2018-2022.	28
Figuur 9. Vergelijking belemmerende en niet-belemmerende verhaallijnen 2022.	31
Figuur 10. Percentage belemmerende verhaallijnen 2018-2022.	31
Figuur 11. Spijt-verhaallijn 2018-2022.	34
Figuur 12. Sentiment politiserende artikelen 2019-2022.	36

1. Introductie

Mediarepresentatie biedt mogelijkheden voor de emancipatie van trans personen in Nederland, maar kan die emancipatie ook tegenwerken. Toenemende zichtbaarheid van trans personen in de media kan leiden tot begrip en acceptatie van mensen die niet of nauwelijks trans personen in hun omgeving kennen. Of meer zichtbaarheid tot begrip en acceptatie leidt, hangt wel af van het type berichtgeving. Sommige berichtgeving zal bepaalde stereotypen over trans personen versterken. Meer representatie betekent niet automatisch meer sociale acceptatie.

Dit rapport gaat over de representatie van transgender personen in de Nederlandse media in 2022. Gedurende dit jaar bespraken media onder andere de nieuwe transgenderwet, was het thema van Pride “My gender, my pride” om extra aandacht voor trans en non-binaire personen te vragen en werd er veel gesproken over trans vrouwen in de sport.

Uit de eerdere mediamonitors bleek dat Nederlandse media nog steeds voornamelijk witte, jonge trans vrouwen representeerden, maar ook in toenemende mate schreven over non-binaire personen. Trans personen worden sinds 2018 hoofdzakelijk afgebeeld als slachtoffer en als succesverhaal. Hoe zat dit in 2022? Is er een verschuiving in de beeldvorming rondom trans personen? Wie waren in beeld – en wie niet? En welke andere verhaallijnen waren veelvoorkomend in de berichtgeving? Dit rapport brengt in beeld wat ten opzichte van voorgaande jaren is verschoven en wat gelijk is gebleven.

2. Methode

2.1 Zoekopdracht

Om de representatie van trans personen en gerelateerde onderwerpen in de Nederlandse geschreven media van 2022 te onderzoeken, is er een kwantitatieve en kwalitatieve inhoudsanalyse uitgevoerd van artikelen die trans personen en onderwerpen betroffen. Er is gekeken naar de personen en onderwerpen die in beeld kwamen en hoe media deze beschreven.

Daarbij is voortgebouwd op de onderzoeksmethode van de Transgender Netwerk mediamonitors van 2018, 2019, 2020 en 2021. Net als voorgaande jaren is de analyse gedaan met behulp van de software Meltwater. Dit programma heeft toegang tot de grote landelijke dagbladen (Volkskrant, Algemeen Dagblad, etc.), regionale dagbladen (Eindhovens Dagblad, Tubantia, etc), week- en maandbladen (Linda, Flair, etc.), online nieuwssites (Nu.nl, Joop.nl, etc.) en kleine nieuwssites (Vers Beton, etc.). Meltwater selecteert met behulp van ingevoerde zoektermen artikelen die relevant kunnen zijn voor een onderwerp. Voor dit onderzoek zijn de volgende zoektermen gebruikt:

genderincongruent* OR transgender* OR transseks* OR transman* OR "trans man*" OR transvrouw* OR "trans vrouw*" OR "gender dysf*" OR genderdysf* OR "trans perso*" OR transperso* OR crossdress* OR tranny* OR ladyboy* OR shemale* OR manwifj* OR transfobi* OR travestie* OR non-binair* OR nonbinair* OR "non binair" OR non-binary OR transkind* OR "trans kind*" OR transmei* OR "trans mei*" OR transjong* OR "trans jong*" OR "trans mens*" OR transmens*

2.2: Eerste selectie

Van de 9016 artikelen die in 2022 trans-gerelateerde zoektermen bevatten, zijn 8890 relevante artikelen gefilterd. Andere artikelen waren ofwel niet meer beschikbaar, irrelevant, of niet-Nederlands. In 1527 artikelen werd het woord 'transgender' of 'non binair' (of een aanverwant begrip) enkel in een rijtje van andere minderheden gebruikt of alleen in relatie tot de lhbti+ gemeenschap in het algemeen, bijvoorbeeld als uitleg voor de afkorting of variaties daarop. Deze artikelen zijn uitsluitend geanalyseerd op sentiment en terminologie, omdat ze inhoudelijk niet genoeg ingingen op transgerelateerde onderwerpen. 6240 artikelen leenden zich uiteindelijk voor een verdere analyse.

Ten opzichte van 2021 is het totaal aantal artikelen over trans onderwerpen en/of trans personen afgenomen (9991 in 2021 vs. 9016 in 2022), maar lag het aantal onbeschikbare en irrelevante artikelen ook lager (1964 vs. 1249). Het percentage artikelen dat trans onderwerpen enkel als diversiteit of als onderdeel van de lhbt+ beweging gebruikte, lag eveneens lager (24,2% vs 16,9%). Dit duidt er op dat er in 2022 meer artikelen waren die trans-gerelateerde zaken gedetailleerd bespraken dan in voorgaande jaren. Hieruit is niet af te leiden of dit positieve of negatieve representatie was.

2.3 Uiteindelijke selectie

De overige 6240 artikelen zijn stuk voor stuk geanalyseerd en gecategoriseerd op sentiment, thema, type artikel, terminologie en, indien mogelijk, verhaallijnen en persoonskenmerken van de gerepresenteerde trans personen. De artikelen zijn gelabeld op basis van de informatie die het artikel tekstueel en/of visueel biedt, niet op basis van voorkennis over onderwerpen en/of personen. Bepaalde labels zijn alleen gebruikt als ze van toepassing waren op een trans persoon. Een artikel dat een cisgender drag queen bespreekt, werd beschouwd als irrelevant; een artikel dat een trans persoon bespreekt die drag doet, is wel meegenomen als representatie.

3978 van deze artikelen zijn geschikt bevonden voor een uitgebreide analyse omdat ze bepaalde terugkerende verhaallijnen gebruikten. Opvallende trans-gerelateerde onderwerpen waar veel artikelen over zijn gepubliceerd, zijn uitgebreider uitgewerkt als losse casussen in dit rapport.

2.4 Gehanteerde termen

In dit onderzoek wordt de term 'trans' gebruikt om te verwijzen naar personen die zich niet identificeren met het bij geboorte toegewezen geslacht en/of de aansluitende genderrol. We gebruiken 'trans' als paraplueterm: het woord heeft niet één definitie, maar omvat alle mogelijke termen en identiteiten die iemands toegewezen geslacht en/of gender afwijzen. Hiermee erkent dit rapport de grote diversiteit die bestaat binnen trans identiteiten en stimuleert de monitor ook mediaplatformen om de verscheidenheid in trans zijn te reflecteren met hun taalgebruik. Aan deze monitor is ook, als laatste pagina, een woordenlijst toegevoegd. Klik op de onderstreepte woorden om direct het woord op te zoeken in deze woordenlijst.

3. Resultaten

3.1 Frequentie

In 2022 werden er 9016 artikelen over trans personen en onderwerpen gepubliceerd, waarvan 8890 openbaar en relevant. De stijging in aandacht voor trans onderwerpen van de afgelopen twee jaren zet zich dit jaar niet voort. In 2021 werden er namelijk 9048 relevante artikelen gepubliceerd en in 2020 waren dit er 6000. In 2019 werden er 4943 artikelen gepubliceerd en het jaar daarvoor 6039. Met deze daling ging minder dan 0,1% van alle geschreven artikelen in 2022 over specifiek trans personen en aanverwante onderwerpen, terwijl uit onderzoek van het Sociaal en Cultureel Planbureau blijkt dat ongeveer 3,9% van de Nederlandse bevolking zich niet eenduidig identificeert met hun geboortegeslacht (Kuyper, 2017). Het grote contrast tussen deze twee percentages impliceert dat de media-aandacht voor trans onderwerpen relatief beperkt blijft.

MEDIA

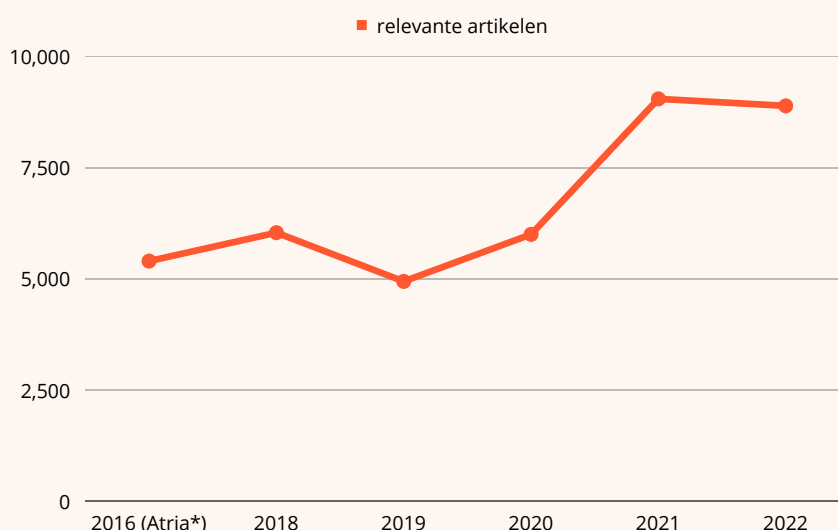
Top 3 bronnen met de meeste berichtgeving over trans onderwerpen

1. AD (290)
2. Business Insider (284)
3. NRC (259)

Hoe vaak schreven de 8 grootste Nederlandse dagbladen over trans onderwerpen?

1. AD (290)
2. NRC (259)
3. De Volkskrant (225)
4. De Gelderlander (220)
5. De Stentor (181)
6. Trouw (146)
7. Het Parool (127)
8. De Telegraaf (100)

Figuur 1. Aantal relevante artikelen 2018–2022.

TYPE BERICHTGEVING

- 54% nieuws
- 11% achtergrond
- 11% portret
- 6% aankondiging
- 5% opinie
- 5% overig
- 4% recensie
- 3% column
- 1% tv gids

TOP 5 THEMA'S:

- 14% kunst en cultuur
- 9% discriminatie
- 8% (gezondheids)zorg
- 7% showbizz
- 6% politiek

* Atria (2017), *Transgender en beeldvorming in Nederland 1991–2016*, factsheet 23 februari 2017. Van: <https://collectie.atria.nl/viewer/224752>.

4. Casus: De nieuwe transgenderwet

In het najaar van 2022 was er veel media-aandacht voor het nieuwe wetsvoorstel Wijziging Geslachtsvermelding, ook wel bekend als de transgenderwet. Dit voorstel was al in 2021 ingediend door toenmalig minister Dekker (VVD) van Rechtsbescherming en minister Van Engelshoven (D66) van Emancipatie (Rijksoverheid 2021). Op 27 en 28 september debatteerden politici hierover in de Tweede Kamer.

Dit nieuwe wetsvoorstel zou een aantal veranderingen in de huidige transgenderwet aanbrengen zodat het makkelijker zou worden om de geslachtsvermelding in het paspoort aan te passen. Een van de belangrijkste punten is het schrappen van de deskundigenverklaring van een psycholoog. Op dit moment moeten trans mensen een verklaring van een psycholoog tonen als ze hun geslachtsregistratie willen wijzigen. In het nieuwe voorstel kunnen trans mensen deze wijziging bij hun gemeente aanvragen zonder toestemming van een psycholoog. Wel moeten ze de aanvraag na vier tot twaalf weken nogmaals bevestigen voordat de wijziging van kracht wordt. Een ander belangrijke punt van het wetsvoorstel is dat ook jongeren onder 16 de mogelijkheid zouden krijgen om hun geslachtsregistratie te wijzigen. Jongeren onder de 16 zouden met de nieuwe wet via de rechter de wijziging kunnen aanvragen. Op dit moment is dat niet mogelijk.

Dit wetsvoorstel leidde tot veel discussie in media. Tegenstanders focusten zich onder andere op de leeftijdsgrens. Zij vonden dat een kind dat jonger is dan 16 jaar te jong is om zelf te beslissen over een wijziging van het geslacht in het paspoort, en maakten zich zorgen over de mogelijke gevolgen als een kind later spijt van deze beslissing zou krijgen. Dat het via de rechter moet en met toestemming van de ouders werd vaak niet vermeld. Door de tegenstanders werd gewezen op de toenemende aanmeldingen bij genderklinieken als het VuMC en werd trans zijn beschreven als een "trend" en in sommige gevallen als "een grote sociale epidemie" (Jan Kuijtenbrouwer, NPOR1, 02-09-2022) waarvoor kinderen beschermd moeten worden.

Een postercampagne van 'Gendertwijfel' vestigde veel aandacht op de nieuwe wet. Deze organisatie was tegen het wetsvoorstel en stelde een manifest op met redenen waarom het voorstel niet zou moeten worden aangenomen. In september werden overal in Nederland posters opgehangen met de tekst "De nieuwe transgenderwet raakt iedereen!". Deze campagne werd transfoob genoemd door belangenorganisaties en er werden klachten ingediend bij de Reclame Code Commissie.

De voorzitter van de Regenboog Alliantie Gouda verklaarde hun klacht door te stellen dat de campagne gevaarlijk was, omdat "dit [bij]draagt aan polarisatie over een onderwerp waarbij het over mensen gaat, polarisatie die de levens en leefsituatie van deze mensen aantast en bedreigt." (OmroepWest, 31-08-2022). In sommige gemeentes werden de posters verwijderd, en daarna teruggeplaatst omdat werd besloten dat het om vrijheid van meningsuiting ging.

Ook opvallend was de aandacht voor het idee dat trans vrouwen een gevaar zouden vormen voor cisgender vrouwen. In het NRC werd op 11 september bijvoorbeeld een interview van Menno Sedee met de voorzitter van de organisatie Voorzij gepubliceerd waarin ze de wet „de allergrootste bedreiging voor vrouwen” noemt (NRC, 11-09-2022). Het voornaamste argument van Voorzij is dat de wet de veiligheid van vrouwen in het geding brengt omdat mannen zo makkelijker in voor vrouwen bestemde ruimtes, zoals kleedkamers, zouden kunnen binnendringen. Hierin komt het idee dat trans vrouwen fraudeurs zouden zijn sterk naar voren, alsof trans vrouwen ‘mannen in jurken’ zijn. Het bekende voorbeeld van een trans vrouw die in 2017 werd overgeplaatst naar een vrouwengevangenis en daar twee medege-detineerden aanrandde, werd hier aangehaald als iets wat veelvuldig gebeurt.

Arjen Lubach ging in *De Avondshow met Arjen Lubach* in op de discussie rondom de nieuwe wet. Deze wet zou zijns inziens niets veranderen aan de toegang die trans vrouwen hebben tot kleedkamers, omdat niemand een paspoort moet laten zien voordat ze een kleedkamer betreden. Daarnaast benadrukt hij: "Daar gaat deze wet niet over. En hij gaat dus ook niet over hormoonbehandelingen of geslachtsoperaties. [...] deze wet gaat over het afschaffen van het verplichte niet-werkende consult om je lettertje te veranderen." (*De Avondshow met Arjen Lubach*, 21-09-2022).

Over het algemeen besteedden media meer aandacht aan de tegenstanders van het wetsvoorstel dan aan trans personen zelf, over wie de wet gaat. Dit was vooral zo in de aanloop naar het kamerdebat. Rond het debat zelf leek er meer ruimte te komen voor de verhalen van trans personen. Zo zond Nieuwsuur een reportage uit waarin trans man Matthew het idee dat trans zijn een trend is, verwierp. Hij vertelde dat de vele aanmeldingen bij genderklinieken een inhaalslag is, omdat er tegenwoordig meer informatie en representatie beschikbaar is en daarom meer mensen zich hierin kunnen herkennen. Eden, die non-binair is, vertelde dat die hoopt dat er uiteindelijk een optie voor een 'X' in het paspoort komt omdat dat beter past bij diens identiteit. Beiden vonden het zelfbeschikkingsrecht van trans personen belangrijk, en Matthew vatte samen: "Dat mensen het makkelijker krijgen en dus niet naar andere mensen toe moeten stappen om hun identiteit te laten verifiëren. Dat is bijna niet in woorden uit te drukken hoe belangrijk dat is." (*Nieuwsuur*, 25-09-2022).

5. Woorden & begrippen

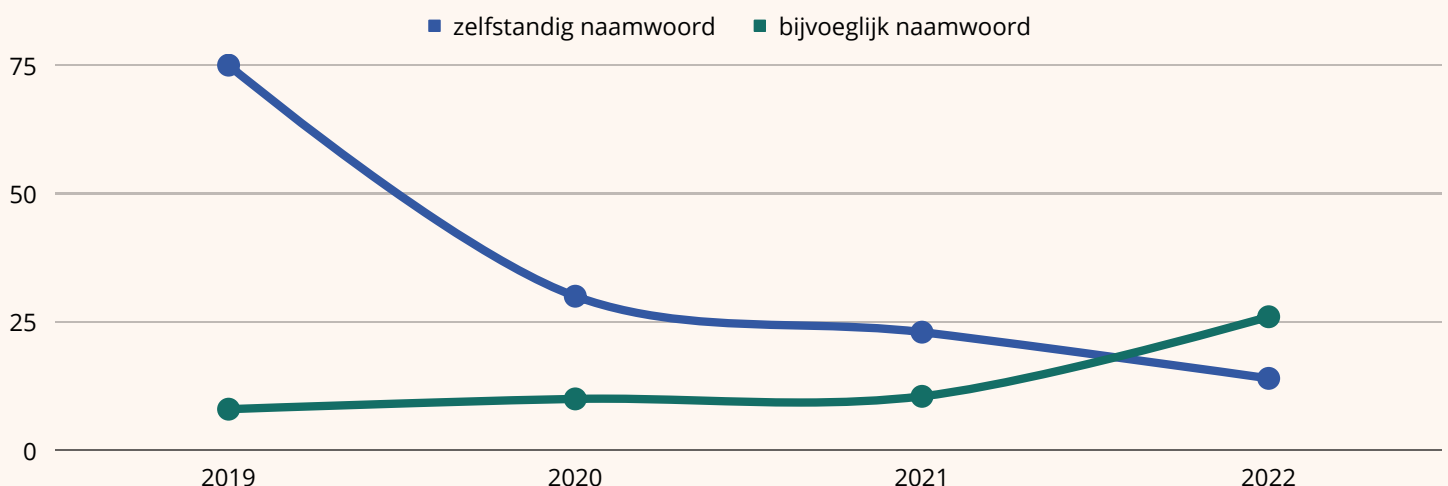
Het gebruik van inclusieve taal is belangrijk voor individuele trans personen en voor de emancipatie van de trans gemeenschap in het algemeen. In dit hoofdstuk wordt onderzocht welke begrippen in omloop zijn en hoe het taalgebruik in 2022 zich verhoudt tot dat van de voorgaande jaren. Over het algemeen lijken de media steeds inclusiever taalgebruik toe te passen, en minder gebruik te maken van kwetsende woorden (slurs).

Transgender/non-binair als zelfstandig en bijvoeglijk naamwoord

De term 'transgender' werd nog steeds afwisselend als zelfstandig en bijvoeglijk naamwoord gebruikt, al is het gebruik van trans(gender) als bijvoeglijk naamwoord sterk toegenomen. Door een spatie tussen 'transgender' en een zelfstandig naamwoord te gebruiken, wordt de term als een beschrijving gebruikt. Zonder spatie impliceert 'transvrouw' dat het om een specifiek soort vrouw gaat, anders dan andere vrouwen, in plaats van een vrouw die transgender is. In 2313 artikelen (26%) kwam het woord trans(gender) als bijvoeglijk naamwoord voor een zelfstandig naamwoord, bijvoorbeeld in de formulering 'trans(gender) persoon' of tran(gender) vrouwen'. In 2021 was dit nog 10,5%: het gebruik van de term transgender als bijvoeglijk naamwoord voor een zelfstandig naamwoord is dus aanzienlijk gestegen.

Verder gebruikten media in 14,1% van de artikelen (n=1255) het zelfstandig naamwoord 'transgender(s)', een afname ten opzichte van de 23% van vorig jaar. In vergelijking daarmee blijft de term 'non binair(en)' als zelfstandig naamwoord achter: 13 artikelen (0,1%) gebruikten het woord op deze manier. In 1528 artikelen (8,9%) werd er gesproken over 'transpersonen' (en alle variaties daarop) als zelfstandig naamwoord, zonder spatie tussen 'trans(gender)' en het zelfstandig naamwoord.

Figuur 2. Gebruik 'trans(gender)' als zelfstandig- en bijvoeglijk naamwoord 2018-2022 in percentage artikelen

Transitie, geslachtsbevestigend, geslachtsverandering en ombouwen

Media schrijven vaak over de verandering die een trans persoon doormaakt om te leven in de genderrol die overeenkomt met de genderidentiteit. Dit proces kan een administratieve wijziging van geslacht omvatten, het aannemen van een nieuwe naam en voornaamwoorden, en soms ook medische ingrepen. Om het veranderen van genderrol te beschrijven gebruikten media in 2022 net als in 2021 het vaakst de term 'transitie' of een variatie hierop. Dit gebeurde in 903 artikelen. Naast 'transitie' werd ook nog vaak van 'geslachtsverandering' (n=325) gesproken. Met deze term werd onder andere verwezen naar een medische transitie, maar in 2022 werd de term ook vaak gebruikt in artikelen over de nieuwe transgenderwet, in de formulering dat het makkelijker zou worden om het geslacht te veranderen in het paspoort

Zowel 'transitie' als 'geslachtsverandering' werden in verschillende soorten artikelen gebruikt, bijvoorbeeld in de berichtgeving over het wetsvoorstel, discriminatie van trans individuen in kleedkamers en toiletten en betaald transisiteverlof voor trans werknemers.

Sommige trans personen spreken liever van een 'geslachtsbevestigende behandeling of operatie' dan van 'geslachtsverandering' om zo de genderidentiteit als uitgangspunt te nemen. De transitie bevestigt slechts wat iemands eigenlijke geslacht en genderidentiteit al waren. In 2019 werd 'geslachtsbevestigend' nog niet gebruikt. In 2020 kwam het 11 keer voor, vooral als trans personen zelf over hun transitie vertelden. De term werd in 2021 25 keer gebruikt (0,2%) en in 2022 bijna twee keer zo vaak: 44 keer (0,5%). Ook werden de termen 'genderbevestigend' of 'genderaanpassend' vaker gebruikt: 59 keer in 2022 tegenover 23 keer in 2021. De term 'ombouwen' wordt door de trans gemeenschap gezien als een kwetsende term om te refereren aan de transitie en wordt liever niet gebruikt. In 2022 kwam de term in 31 artikelen (0,3%) voor, wat iets minder was dan de 0,4% van vorig jaar.

Genderdysforie

Genderdysforie is een klinische term voor 'het gevoel van onbehagen dat iemand met het eigen geslacht heeft'. De term is eind 20e eeuw in gebruik geraakt onder psychiaters en psychologen die trans cliënten behandelden en wordt nog steeds voornamelijk in een medische context gebruikt. In 2020 kwam deze term in minder dan 2% (98) van alle artikelen voor, wat vergelijkbaar is met 2019. In 2021 was sprake van een lichte stijging naar 3,9% en in 2022 weer van een daling naar 2,9%. Begin 2019 heeft de World Health Organisation (WHO) de klinische term 'genderdysforie' en het label 'transseksualisme' uit de ziekte-diagnoses verwijderd. De termen zijn vervangen door het begrip 'genderincongruentie-gevoelens', maar dit is nog niet breed opgepakt door de trans gemeenschap en de media.

Waar de term nog in 8 artikelen verscheen in 2020, zijn er in 2021 en 2022 geen artikelen gepubliceerd met deze term. Het woord 'genderincongruentie' zelf kwam in 12 artikelen voor, 3 meer dan vorig jaar.

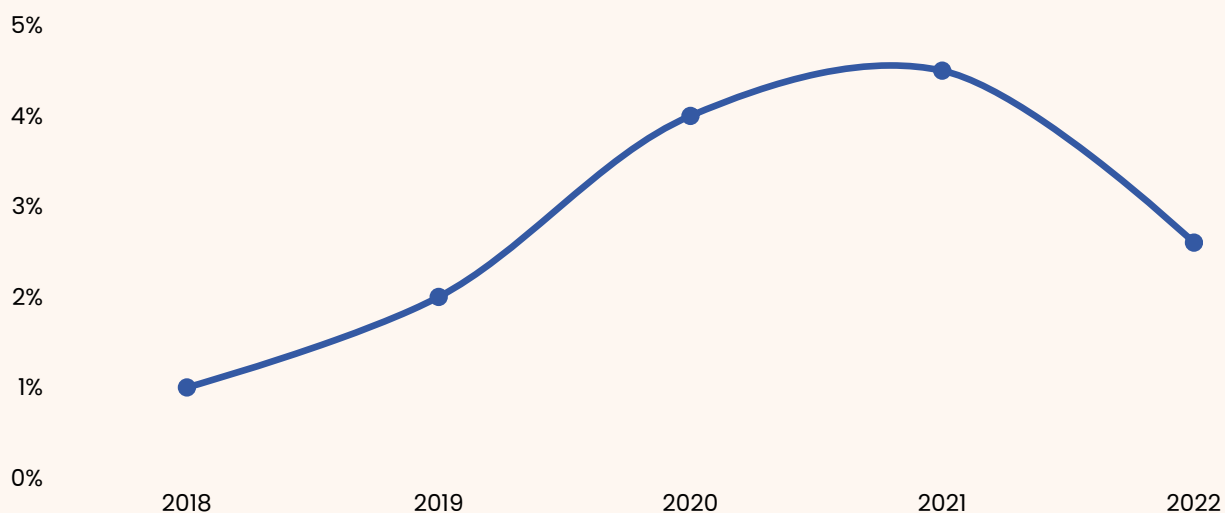
Transseksualiteit

Transseksualiteit is een klinische term voor 'het willen behoren tot het andere geslacht'. Toen de term in de eerste helft van de 20e eeuw door artsen werd bedacht, dacht men nog dat trans personen altijd volledig van geslacht wilden en/of moesten wisselen. De term wordt vandaag de dag nog her en der gebruikt. Trans personen zijn verdeeld over het gebruik van de term. Sommige trans personen identificeren zichzelf als transseksueel, maar critici gebruiken de term liever niet omdat deze door artsen is bedacht en het woord 'seksualiteit' verwarring wekt. In 2021 werd de term in 4,9% (441) van de onderzochte artikelen nog gebruikt. In 2022 daalde dit naar 3% (267), waarvan 69 artikelen transseksueel als zelfstandig naamwoord gebruikten. 86% van deze artikelen gebruikten 'transseksueel' in een neutrale of positieve zin, wat een aanzienlijke stijging is ten opzichte van de 20% van vorig jaar.

Cisgender

Een cisgender persoon is iemand die niet trans is. De term refereert dus aan een persoon bij wie het bij geboorte toegewezen geslacht en de bijkomende genderrol samen vallen met diens identiteit. In 2018 werd dit begrip in 62 artikelen (1%) gebruikt, in 2019 werd het in 93 artikelen (2%) gebruikt, in 2020 kwam het in 234 artikelen (4%) geschreven voor en in 2021 in 357 artikelen (4,5%). Waar in de voorgaande jaren nog sprake was van een lichte, doch consistente stijging, wordt deze trend in 2022 verbroken. In 2022 daalde het gebruik van het begrip namelijk naar 234 artikelen voor (2,6%), altijd in relatie tot trans onderwerpen. Hierbij zijn ook variaties zoals "cis man" en "cis vrouw" meegenomen in de telling.

Figuur 3. Gebruik 'cisgender' 2018-2022 in percentage artikelen

Net als vorig jaar vormden de mediaplatforms Business Insider, Wing en NRC de top drie wat het gebruik van 'cisgender' betreft. Mogelijk is het toenemende anti-woke sentiment een verklaring voor de daling. 'Cis' wordt hierbij als standaard of 'normaal' gezien en daardoor overbodig om aan te duiden.

Intersekse

Intersekse verwijst naar de ervaringen van mensen die geboren zijn met een lichaam dat niet past binnen de normatieve definities van man en vrouw. Deze term valt op zichzelf niet onder de trans paraplu, maar iemand kan zowel intersekse als trans zijn. In 2022 kwam de term in 561 (6%) artikelen voor. Dit is een daling vergeleken met 2021, toen dit begrip in 1135 artikelen (11%) voorkwam, wat een stijging was vergeleken met voorgaande jaren (478 artikelen (8%)in 2020, 473 (10%) in 2019 en 639 artikelen (ook 10%) in 2018).

In veel van deze artikelen wordt het begrip gebruikt om een variant van de afkorting LHBT+ uit te leggen. Ook gingen veel van de artikelen in 2022 net als in 2021 over rockartiest, acteur en presentator Raven van Dorst, die onder andere in het nieuws kwam door diens nieuwe paspoort met een 'X' en diens interview bij het programma Zomergasten.

Crossdressing, travestie en drag

Er wordt gesproken van 'crossdressing' als een persoon zich soms of regelmatig, deels of volledig kleedt als persoon van een ander gender. In hoeverre een crossdresser zich identificeert met het gender van de gekozen kleding verschilt per persoon. Drag is een vorm van uitvoerende kunst waarbij de uitbundige expressie van gender centraal staat. 'Travestie' is een verouderd woord voor zowel het fenomeen van crossdressing als voor de kunstvorm van drag. Wanneer het woord 'travestie' gebruikt wordt voor trans personen kan dit kwetsend zijn. Het gebruik van travestie voor trans personen reduceert trans zijn tot drag en 'verkleeden'.

In vergelijking met de 340 artikelen van 2021 is er sprake van een lichte daling: in 2022 werden de term 'travestie' en varianten ervan in 204 artikelen gebruikt. Vergeleken met de 18 artikelen in 2021 kwam de term 'crossdresser' of een variant daarvan in 2022 vrijwel even vaak voor: 22 keer. 'Drag' en variaties daarop kwamen in 188 trans-gerelateerde artikelen voor en hadden vooral betrekking op Nederlandse drag-artiesten in relatie tot Pride.

Genderideologie

De begrippen 'genderideologie', 'transgenderisme' en 'transgenderideologie' worden gebruikt door tegenstanders van de emancipatie van trans personen. Trans zijn wordt door hen gereduceerd tot een politieke ideologie en een maatschappelijk fenomeen.

In de jaren 80 van de vorige eeuw werd de term 'transgenderisme' nog gebruikt om non-binaire genderidentiteiten aan te duiden, maar vandaag de dag wordt het vaak gehanteerd door critici van trans rechten. In enkele gevallen wordt de term 'transgenderisme' nog gebruikt als zelfstandig naamwoord om non-binaire personen aan te duiden. In 2022 nam de frequentie van 'genderideologie' toe: het werd in 127 artikelen gebruikt, terwijl dit in 2021 nog in 93 artikelen het geval was. Een mogelijke verklaring hiervoor is dat in 2022 nog meer conservatieve bronnen opiniestukken publiceerden die het afwijken van gendernormen als een politieke keuze positioneren, vooral in relatie tot de nieuwe transgenderwet. 'Transgenderisme' kwam in 30 artikelen voor. 'Transgenderideologie' kwam slechts in 2 artikelen voor, in beide gevallen een afname ten opzichte van vorig jaar.

Genderneutraal, genderdivers en genderinclusief

De term 'genderdivers' en variaties daarop zoals 'genderdiversiteit' kwamen in 2021 in 703 artikelen voor, waarvan er 216 (31%) over trans-gerelateerde onderwerpen gingen. In 2022 waren dit 729 artikelen, waarvan 241 (33%) over trans-gerelateerde onderwerpen gingen. 'Genderinclusief' en variaties op deze term werden in 2021 in 162 artikelen gebruikt. Van deze artikelen ging 46% (28) over trans-gerelateerde onderwerpen. In 2022 kwam de term in 99 artikelen keer voor, waarvan 35,4% (35) over trans-gerelateerde onderwerpen ging. Het begrip 'genderneutraal' en variaties daarop kwamen in totaal in 1946 artikelen voor in 2021. Hiervan ging 24% (466) over trans-gerelateerde onderwerpen. Dit percentage daalde in 2022: in totaal waren er 1686 artikelen die de term of variaties gebruikten, waarvan 17% (287) over trans-gerelateerde onderwerpen ging. Het gebruik van het woord zegt verder niets over het sentiment van het artikel. 'Genderneutraal' werd meestal als bijvoeglijk naamwoord gebruikt bij bijvoorbeeld genderneutrale voornaamwoorden of toiletten, maar in enkele gevallen werd 'genderneutralen' ook als zelfstandig naamwoord gebruikt om naar non-binaire personen te verwijzen. In 2021 kwam het zelfstandig naamwoord in slechts twee artikelen voor, in 2022 was dit aantal vier.

Uiterst beledigende woorden

Woorden zoals 'tranny', 'ladyboy' en 'shemale' zijn kwetsende termen. Het aantal artikelen dat dit soort slurs gebruikte in 2022, is 39. Het gebruik van deze woorden nam in 2021 iets af ten opzichte van het jaar ervoor (van 1% naar 0,6%), en in 2022 daalde dit percentage verder naar 0,4%. De meeste artikelen gebruikten het woord 'ladyboy' in relatie tot reizen in Thailand.

Taalkundige handelingen

Deadnaming

Deadnaming is de handeling van het refereren aan of benoemen van een trans persoon bij hun 'oude' naam (oftewel de 'deadname'). De vorige naam kan pijnlijk zijn voor een trans persoon, omdat het een naam is die ook vóór een 'coming out' al niet paste bij hoe die persoon zich toen voelde. Er is een sterke daling waargenomen in het deadnemen van trans personen ten opzichte van 2021 (200 artikelen – 2,2%), naar 28 artikelen (0,3%). Bijna de helft van deze artikelen gingen in 2022 over bekende personen, waaronder model en presentatrice Loiza Lamers, acteur Elliot Page, de dochter van Elon Musk die een naamsverandering aanvroeg en de dochter van actrice Tanja Jess en acteur Charly Lusk die uitkwam als trans vrouw. Daarbuiten kwam deadnaming vooral voor in portretten van trans personen en interviews met cis personen die vertellen over de transitie van een dierbare, vaak een partner of kind.

Misgenderen

Misgenderen is de handeling van het refereren aan een trans persoon met (voornaam)woorden die niet passen bij de genderidentiteit van de persoon in kwestie. Zo kan misgenderen inhouden dat er naar een trans vrouw als 'hij' of 'man' verwezen wordt of dat een non-binair persoon met een andere dan door hen gewenste voornaamwoorden (bijvoorbeeld 'hen'/'hun' en 'die'/'diens') aangeduid wordt. Dit kwam in 2021 266 keer voor, in in totaal 3% van de artikelen. In 2022 waren er 82 artikelen met *misgendering* en het percentage daalde naar 0,9%. Hiervan ging een groot deel over bekende personen, maar werd er ook misgenderd in artikelen over de nieuwe transgenderwet. Hierbij werd namelijk het argument gebruikt dat een trans vrouw met mannelijke geslachtsdelen toegang zou krijgen tot de vrouwenkleedkamer en zo een gevaar zou vormen voor cisgender vrouwen. Er werd in deze gevallen vaak verwezen naar trans vrouwen met mannelijke voornaamwoorden. De correlatie tussen deadnaming en misgenderen die in 2021 opmerkelijk was, lijkt in 2022 jaar te zijn verdwenen.

6. Casus: anti-wokeness

Het universiteitsblad 'Observant' schreef over 'vrouwen die menstrueren' en niet over 'mensen'. Feminists of Maastricht (FOM) beschuldigde de redactie vervolgens van transfobie. 'Een zieke beweging, dat hele woke-gebeuren. Ze menen te strijden voor anderen, maar zijn in feite vooral met zichzelf bezig.'

Telegraaf 23-03-2022

Op 24 januari 2022 eiste het collectief Feminists of Maastricht (FOM) van de Universiteit van Maastricht dat hun studententijdschrift de Observant de term 'vrouwen die menstrueren' zou veranderen naar 'mensen die menstrueren'. Toen deze eis werd afgewezen, hackte FOM de website van de Universiteit en legde deze plat. Hierover werden 25 artikelen met het anti-woke script gepubliceerd, vaak met de boodschap dat zowel de heftige activistische tactiek van het hacken van de website alsook het 'doorgeslagen' perspectief van gender-inclusiviteit op een te 'woke' maatschappij duiden. Met andere woorden: niet alleen de handeling van FOM werd negatief beoordeeld maar ook het willen erkennen van transgender mannen of non-binaire mensen in het kader van menstruatie.

In 2022 kwam het anti-woke script in 112 artikelen voor. Deze verhaallijn houdt in dat de auteur kritisch is over een 'extremistisch' gehalte van maatschappelijk bewustzijn over machtsongelijkheden. De term 'woke' werd oorspronkelijk door Afro-Amerikaanse activisten bedacht gedurende de burgerrechtenbeweging. De term verwees toen naar het ontwikkelen van antiracistisch maatschappelijk bewustzijn. Daarna is 'woke' door tegenstanders overgenomen als verwijzing naar het 'doorgeslagen' nastreven van politieke correctheid en identiteits-politiek. De afgelopen jaren zijn zowel het positieve sentiment over woke-bewustzijn als de weerstand ertegen vanuit de VS naar Europa verspreid. Vanuit zowel de conservatieve als de progressieve hoek is er tegenwoordig kritiek op het stereotiepe woke activisme. Met name is er kritiek op de *cancel culture* ten opzichte van personen die niet correct handelen. In 2022 schilderden een reeks Nederlandse academici, politici, en krantencolumnisten wokeness af als een bedreiging voor de academische vrijheid en voor de vrijheid van meningsuiting.

Een veelvoorkomend argument in anti-woke artikelen is dat de meerderheid haar taalgebruik niet zou hoeven aanpassen aan een “veeleisende” minderheid. Ook beschouwen dergelijke artikelen termen als ‘inclusiviteit’ en ‘diversiteit’ als trendy modewoorden die de hype van politieke correctheid weerspiegelen. Hierdoor wordt het inhoudelijke belang van inclusiviteit en diversiteit ongeldig verklaard zonder te overwegen wat de meerwaarde ervan zou kunnen zijn.

Tegenover transgender onderwerpen werd het anti-woke script negatief ingezet in de Nederlandse media. Een problematisch patroon was het neerzetten van pro-transgender gedachtegoed als een niet serieus te nemen bijproduct van de woke-hype. Belangrijk is, dat hoewel anti-woke artikelen transgender onderwerpen bespreken, de auteurs zelf geen trans identiteit hebben en zij de geleefde ervaringen of perspectieven van trans personen niet meenemen in hun betoog. Wel spreken de auteurs vaak óver trans mensen, oordelend over in hoeverre het trans mensen geoorloofd mag zijn om bredere emancipatie te verkrijgen. In een aantal van de anti-woke artikelen wordt de auteur of de geïnterviewde spreker neergezet als een objectieve, vaak intellectuele autoriteit door hun opleiding, hun professionele achtergrond, of hun status als BN-er te benoemen.

In diverse anti-woke publicaties werd gelijktijdig met het afwijzen van het felle activisme van FOM door het hacken van de universiteitswebsite, al het progressieve gedachtegoed rondom inclusie en gelijke rechten verworpen. Sommige publicaties zagen het transgender zijn zelf als product van ‘doorgeslagen identiteits-politiek’, en meerdere artikelen stelden dat het “twijfelen aan twee biologische seksen” of ‘ouder’ genoemd willen worden in plaats van ‘moeder’ een negatief symptoom van de woke transgenderideologie is. Daarbij werd het nastreven van gelijke rechten gerepresenteerd als overgevoeligheid waaraan de maatschappelijke meerderheid zich niet zou moeten aanpassen. De vraag naar genderneutrale toiletten werd bijvoorbeeld negatief neergezet als illustrerend voor een woke maatschappij. Er werd veelal gesteld dat wokeness de polarisatie van de maatschappij versterkt door hokjes-denken aan te moedigen, al stelden de auteurs conventionele binaire ‘hokjes’ niet ter discussie. Wokeness werd veelal beschouwd als het te serieus nemen van het zelfgevoel en het afwijzen van ‘objectieve feiten’. Dit zorgt bij de lezer voor een vertekende beeldvorming van transgender personen aangezien deze worden afgeschilderd als onredelijk, overgevoelig, en aanvallend.

7: Persoonskenmerken

Welke trans personen waren er zichtbaar in de geschreven media in 2022? Waar in 2021 de meeste artikelen over Nikkie de Jager gingen, is het interessant om na te gaan hoe de representatie van trans personen in 2022 verdeeld is. In 2982 artikelen werd tenminste één trans persoon expliciet benoemd. 37,5% van die artikelen ging over bekende trans personen: er waren dus ook veel persoonlijke verhalen over niet-bekende trans personen. Veel meer dan in 2021, toen meer dan de helft van de artikelen over bekende trans personen ging. Van alle in 2022 genoemde personen zijn onder andere de genderidentiteit, huidskleur en leeftijdscategorie genoteerd zoals deze gepresenteerd werden weergegeven in het artikel. Zo is bijvoorbeeld de leeftijd van bekende trans personen niet meegenomen in de analyse als deze niet expliciet werd vermeld in de bron en zijn trans personen alleen meegenomen in de analyse als hun trans zijn expliciet benoemd werd.

Top 10

Meest genoemde bekende trans personen binnen de geanalyseerde artikelen

1: Lisa van Ginneken (267)	6: Brand Berghouwer (73)
2: Thorn de Vries (264)	7: Elliot Page (67)
3: Nikkie de Jager (128)	8: Demi Lovato (58)
4: Lia Thomas (100)	9: Ezra Miller (58)
5: Loiza Lamers (92)	10: Lara Billie Rense (46)

Genderidentiteit (N = 3105)

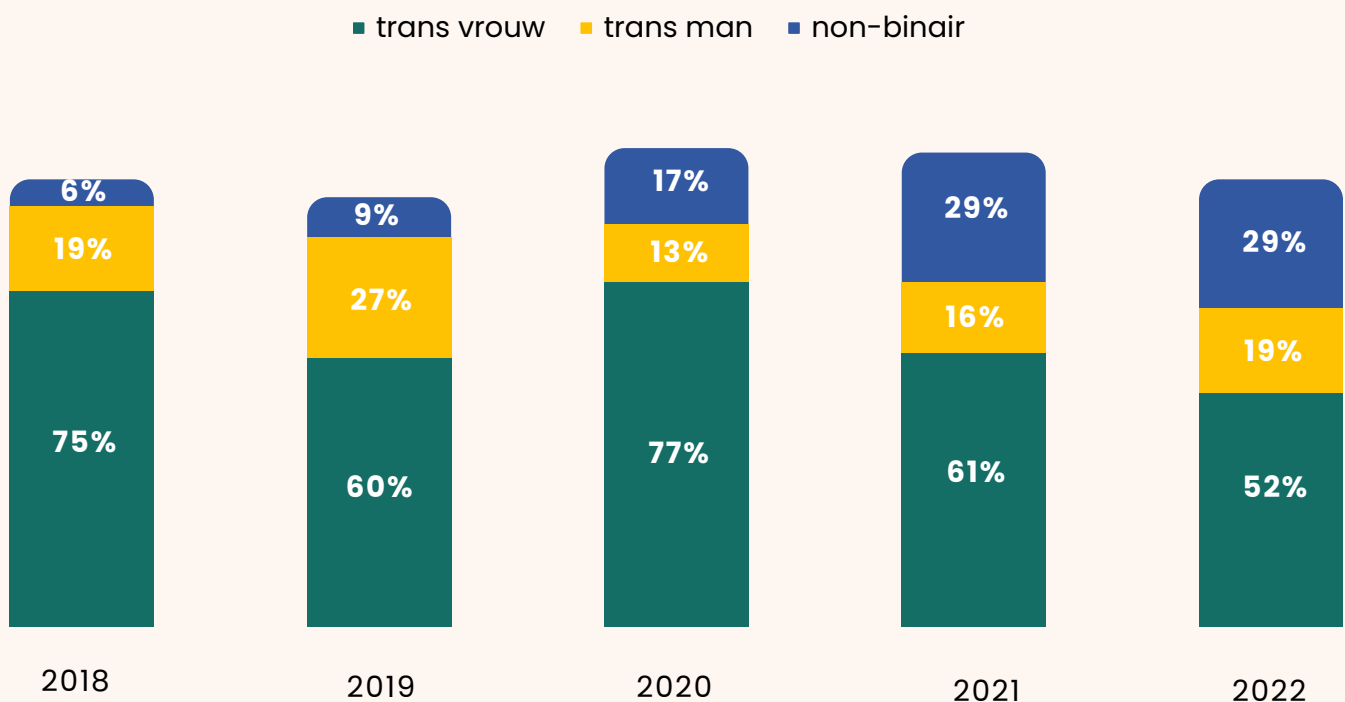
De aandacht in de media ging vorig jaar, net als de jaren daarvoor, vooral uit naar trans vrouwen: 61% van alle artikelen (1872). In 2022 is er nog steeds hoofdzakelijk aandacht voor trans vrouwen, al ligt het percentage wel lager: 52% (1617). In 2022 ging weer bijna een derde van alle artikelen over non-binaire personen (29%, 886), hetzelfde percentage hetzelfde als in 2021 (29%, 883). Dit is deels te verklaren is door het toenemende aantal bekende personen die uit zijn gekomen als non-binair, zoals Sam Smith, Raven van Dorst en Thorn de Vries. 62% hiervan (548) ging alsnog over niet-bekende non-binaire personen. Dit geeft aan dat non-binair als genderidentificatie over het algemeen even veel zichtbaarheid had in het Nederlandse medialandschap als vorig jaar.

Daarentegen blijft berichtgeving over trans mannen achter: 602 artikelen (19%) bespraken trans mannen; toch is dit percentage gestegen ten opzichte van voorgaande jaren (13% in 2020 en 16% in 2021).

In het onderzoek voor 2020 is voor het eerst gekeken naar de representatie van niet-westerse genderidentiteiten, waarbij 18 artikelen naar voren kwamen. In 2021 bespraken 14 artikelen niet-westerse genderidentiteiten: slechts vier hiervan bevatten directe representatie van een of meerdere mensen met een niet-westerse genderidentiteit. In 2022 was dit het geval in 3 artikelen, alle drie over acteur Jaiyah Saelua die zich identificeert als fa’afafine. Hen wordt wel in de titel als “non-binair” beschreven. Hieruit blijkt dat het bestaan en de erkenning van niet-westerse genderidentiteiten consistent onderbelicht blijft in westerse media.

Crossdressing werd amper besproken (0,2%), en deze artikelen gingen niet over trans personen die drag doen, maar vooral over cis mannen die drag doen. Crossdressing veronderstelt dan ook geen specifieke genderidentiteit, maar valt wel onder de parapluterm ‘trans’. Verder sprak 13% (399) van de artikelen onder andere over een fictief trans persoon, ging bijna 3% (85) van de artikelen over een of meerdere trans sekswerkers en had iets meer dan 1% van de artikelen (36) expliciet betrekking op queer (niet-heteronormatief) trans personen.

Figuur 4. Verdeling percentages genderidentiteit 2018–2022,
(overstijgt in sommige jaren 100% vanwege representatie van meerdere trans personen in eenzelfde artikel)

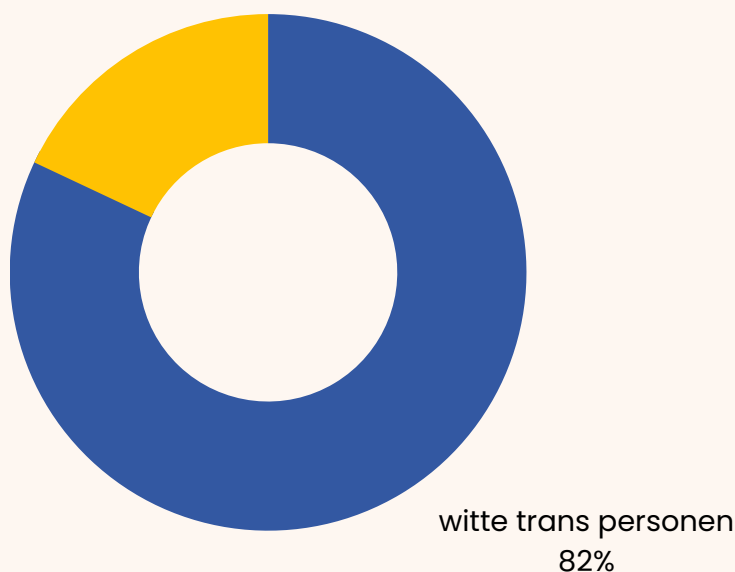

Huidskleur (N=1420)

In 2022 werden 1420 artikelen gepubliceerd waarin de huidskleur van een of meerdere trans personen expliciet werd benoemd of afgebeeld. Waar in 2021 het percentage artikelen dat witte trans personen bespraken was gezakt van 87% in 2020 naar 76%, is dit percentage in 2022 opnieuw gestegen, naar 82% (1170). Daarentegen benoemden 250 artikelen (18%) trans personen van kleur, een daling ten opzichte van de 24% van 2021. Net zoals in 2018, 2019, 2020 en 2021 werden trans personen van kleur vaker geportretteerd als slachtoffers: 32% (81) van alle artikelen met ten minste één persoon van kleur, gaf trans personen weer als slachtoffers. Dat was slechts in 12% van de artikelen waarin een witte trans persoon werd beschreven het geval. De discrepantie tussen bovenstaande percentages is groter dan vorig jaar (34% en 21% in 2021 vs 32% en 12% in 2022).

Figuur 5. Percentages witte trans personen en trans personen van kleur 2022.

trans personen van kleur
18%

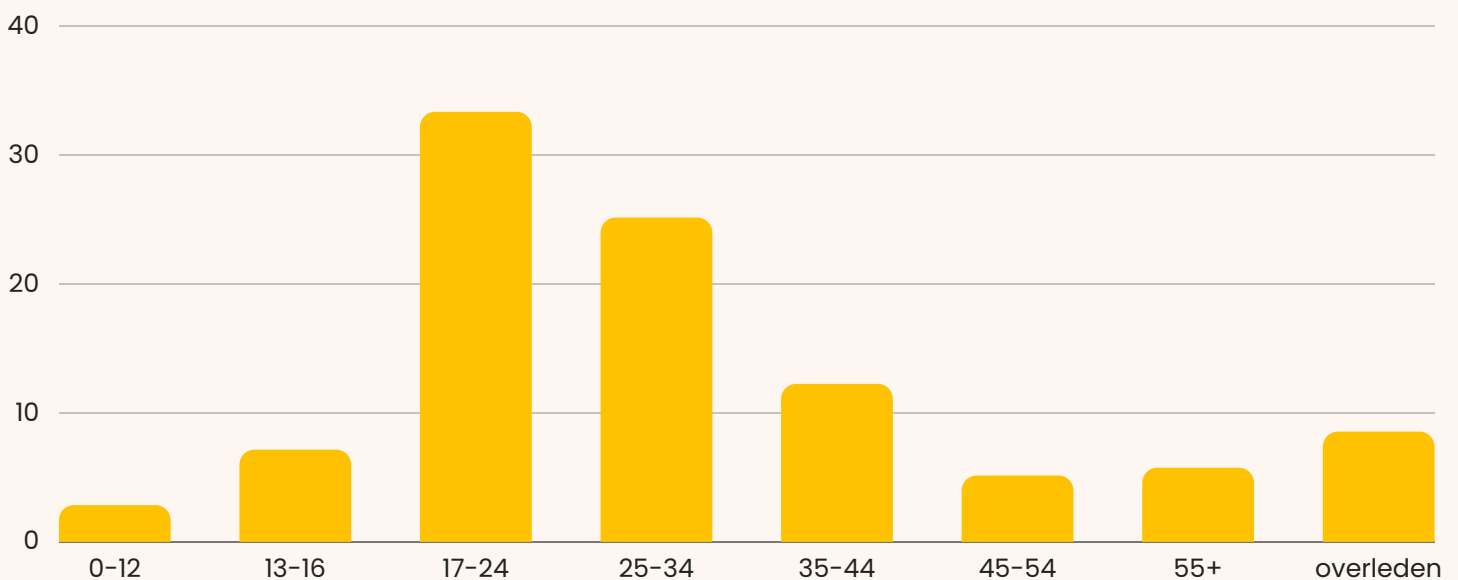

Ook is het aantal gelaagde artikelen (waarbij zowel de positieve als negatieve kanten van het leven van een trans persoon werden belicht) weer groter bij witte trans personen: in 2022 was minder dan 7% van de artikelen over trans personen van kleur gelaagd, terwijl dit bij 9% van de artikelen over witte trans personen het geval was. Tegelijkertijd moet niet vergeten worden dat in dit onderzoek de volledige diversiteit aan niet-witte huidskleuren samen gerepresenteerd wordt onder de noemer 'trans personen van kleur'; als deze verschillende groepen niet samen zouden worden gecategoriseerd, is het aannemelijk dat witte trans personen in alle statistieken nog dominanter zouden zijn.

Leeftijd (N = 1170)

Net zoals vorige jaren ging meer dan de helft van de media-aandacht voor trans personen waarvan de leeftijd expliciet genoemd werd, uit naar personen tussen de 17 en 34 jaar (samen 58%). De grootste categorie is dit jaar 17-24 in plaats van 25-34. Veel artikelen in deze categorie gingen over model Lando van der Schee die Holland's Next Top Model won, en over deelnemers van het nieuwe seizoen van Hij, Zij, Hen (NPO3). Ook opvallend is dat de categorie 'overleden' vrij groot is, met 8,5%. Veel artikelen in deze categorie gingen over de trans vrouw die in het Van der Valk hotel in Wassenaar werd gevonden en de Duitse trans man die werd doodgeslagen tijdens Pride in Münster.

Figuur 6. Percentage per leeftijdscategorie 2022.

Opvallend is dat van de meeste bekende trans personen in de categorie 25-34 vallen (54%); in de categorie 0-12 is dit slechts 6% en ook bij oudere trans personen (45-54) ligt het percentage lager: 30%. Wel belangrijk om te onthouden is dat niet bij elk (bekend) persoon een leeftijd vermeld wordt. D66-kamerlid Lisa van Ginneken werd bijvoorbeeld vaak genoemd in verband met de nieuwe transgenderwet, maar haar leeftijd stond hier niet altijd bij.

8. Casus: sport

In 2022 werd er veel over sport gepubliceerd. 403 artikelen hadden dit als thema, en 284 hiervan gingen over de discussie of trans vrouwen mee mogen doen aan vrouwencompetities. Het tegenargument was dat zij een oneerlijk voordeel hebben ten opzichte van cisgender vrouwen en daarom niet thuis zouden horen in deze categorie. De discussie leidde tot aanscherpingen van de regels omtrent deelname voor trans vrouwen.

Deze discussie is niet nieuw, maar wakkerde opnieuw aan naar aanleiding van de prestaties van de zwemster Lia Thomas, een trans vrouw die de afgelopen maanden een aantal Amerikaanse zwemrecords verbrak in de vrouwencompetitie. Er ontstond discussie over de vraag of haar deelname eerlijk was, omdat zij een lichamelijk voordeel zou hebben. Men vond dat de voorwaarden voor deelname strenger moesten worden. De sportbond van Amerikaanse universiteiten (NCAA) scherpste hierna de regels aan. Nu moeten onder andere de testosteron niveaus onder de vijf nanomol per liter zijn gedurende 3 jaar vóór de competitie, in plaats van dat de atleet een jaar in hormoontherapie moet zijn.

Later, in maart, werd de deelname van de Engelse Emily Bridges aan het Britse kampioenschap baanwielrennen door de internationale wielrenunie UCI geblokkeerd. Dit gebeurde nadat ze wel groen licht had gekregen van de Britse wielerbond: volgens de UCI voldeed ze echter niet aan de voorwaarden. Toenmalige premier Boris Johnson zei hierover dat hij ook vindt dat als man geboren niet aan de vrouwelijke sportevenementen zouden mogen deelnemen. Naar aanleiding van de discussie rond Bridges scherpste ook de UCI de regels aan.

In juni kwam ook de internationale zwembond FINA met strengere regels en stelde dat alleen mensen die vóór hun twaalfde verjaardag hun transitie afrondden, bij de vrouwen mee mochten doen. Hierdoor werd een groot aantal trans personen dus uitgesloten. Wel werkte FINA aan een alternatief in de vorm van een 'open categorie' voor trans personen. De volgende maand werden trans vrouwen in het VK uitgesloten bij vrouwen in het rugby.

Aan de andere kant werd er ook geschreven over ontwikkelingen waarbij trans personen niet volledig werden uitgesloten. Zo werd er gerapporteerd dat non-binaire en trans personen in het amateurvoetbal in Duitsland zelf mogen kiezen in welke categorie ze willen deelnemen. Ook werden trans vrouwen toegelaten tot internationale triatlonwedstrijden, al is deelname aan strenge voorwaarden gebonden. Zo mag de atleet ten minste vier jaar niet als man hebben deelgenomen aan een sportcompetitie en moet de atleet verder twee jaar testosteronwaardes verlagen.

In de meeste artikelen (146) werden bovenstaande ontwikkelingen neutraal beschreven en uitte de auteur zelf geen oordeel over trans vrouwen in de sport. De opiniestukken die over deze kwestie werden gepubliceerd waren wel overwegend negatief (102). Opvallend was dat tegenstanders die zelf trans zijn, veel het woord kregen. Onder andere Caitlyn Jenner sprak zich uit in de discussie rond Lia Thomas en zei dat ze niet begreep waarom Thomas de kansen van vrouwen ontnam.

Ook trans vrouw Christine Karman sprak zich uit tegen trans vrouwen in de vrouwensport in een opiniestuk in het NRC. Hierin stelde ze voor " [...] dat we vrouwensport eerlijk houden. Ik stel voor dat we deelname in de categorie 'vrouwen' voorbehouden aan vrouwen met een vrouwelijk spierstelsel en fysiek. Vrouwen die als vrouw zijn geboren." (NRC, 7-7-2022). Hierop kwamen verschillende reacties in de vorm van ingezonden brieven. Onder andere Frans Ellenbroek schreef dat "Sport het feest van de fysieke ongelijkheid [is]." (NRC, 11-7-2022). Miriam Korver stelde ook dat "Sport inherent oneerlijk [is], alle topsporters hebben per definitie biologisch voordeel. Deze nadruk op eerlijkheid komt op het bordje van trans vrouwen terecht." (NRC, 20-07-2022).

Bertine van Bakel, trans vrouw, vond dat "Sportende trans vrouwen [...] hun te grote fysieke voordelen ten opzichte van vrouwen onder ogen [zouden] moeten zien. Die voordelen leiden tot competitievervalsing – iets wat we juist niet willen in de sport." (NRC, 13-07-2022).

De argumenten tegen vrouwen in de sport gingen ook vaak gepaard met de anti-woke verhaallijn. Zo tweette Caitlyn Jenner een link naar het interview waarin ze over de prestaties van Lia Thomas sprak met de woorden "WOKENESS is killing women's sports!" (@Caitlyn_Jenner, 20-01-2022).

Anderen zagen gevaren in de beslissingen in de sportwereld. Zo zei trans man Ellia Green, olympisch kampioen rugby bij de vrouwen voor zijn transitie: "Transgenders uit de sport weren is schandelijk en kwetsend. Het betekent alleen dat het aantal zelfmoorden en psychische problemen nog erger zal worden." (Trouw, 16-08-2022).

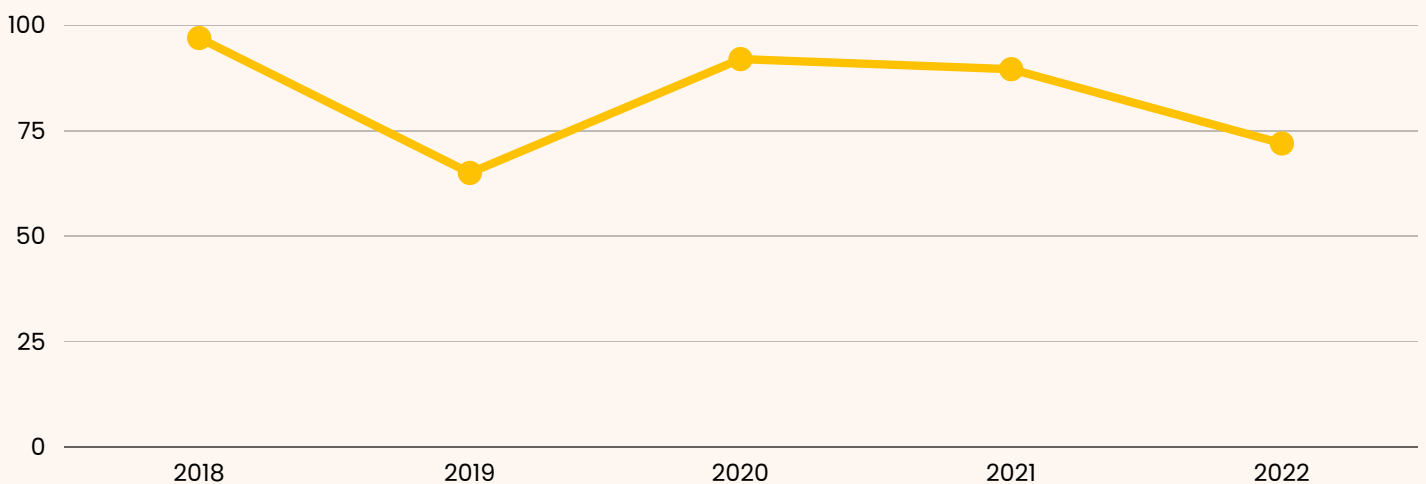
Ook in de Tegenlicht documentaire 'The Gender Games', waarin personen die niet in de huidige verdeling passen aan het woord komen, wordt volgens columnist Valentijn de Hingh het probleem belicht. Ze schrijft: "Door hun verhalen wordt duidelijk dat het uitsluiten van bepaalde identiteiten of lichamen, om de eerlijkheid te waarborgen, helemaal niet zo eerlijk is. En dat we op zoek moeten naar oplossingen die iedereen een volwaardige plek binnen de sport bieden." (De Correspondent, 5-09-2022).

In die richting heeft NOC*NSF een stap gezet, met de "Handreiking gender- en seksediverse personen" (2023). De handreiking zet de drempels die gender-en seksediverse personen kunnen ervaren binnen de sport uiteen en stelt voor hoe sportclubs, -bonden, professionals en vrijwilligers deze kunnen wegnemen zodat "[...] iedereen, individueel of samen, sportplezier kan ervaren." (NOC*NSF, 2023).

9. Verhaallijnen

Veel van de artikelen uit het onderzoek waren niet geschikt voor een uitgebreide inhoudsanalyse omdat ze niet genoeg ingingen op trans personen en issues. Uiteindelijk zijn er een kleine 3000 artikelen (ongeveer 31% van alle artikelen in het onderzoek) geanalyseerd op de manier waarop trans personen en verwante onderwerpen werden beschreven. Op basis hiervan zijn er 21 verschillende verhaallijnen onderscheiden. Dit zijn er meer dan vorig jaar, omdat er nieuwe verhaallijnen zoals onder andere trans als een besmetting/trend en trans als aanval op de sport bij zijn gekomen. De verhaallijnen zijn opgedeeld in niet-belemmerend en belemmerend. De laatstgenoemde zijn verhaallijnen die overduidelijk in de weg staan van de emancipatie van trans personen, zoals grappen of berichten waarin trans personen beschreven wordt als een groep die niet thuishoort in de maatschappij.

Niet-belemmerende verhaallijnen in 2022

Figuur 7. Percentage niet-belemmerende verhaallijnen 2018-2022.

De niet-belemmerende verhaallijnen werden in 2022 in bijna 72% van de artikelen gebruikt. Net als in 2018, 2019, 2020 en 2021 werden trans personen vaak afgebeeld als slachtoffers van discriminatie en uitsluiting en was 'het trans slachtoffer' ook dit jaar veruit de meest voorkomende verhaallijn. In 2022 was er een afname van vrijwel alle niet-belemmerende verhaallijnen. Zo werd er minder geschreven over trans personen in functie, als pionier, of als overweldigend succesvol na transitie, en werden er minder artikelen gepubliceerd met een gelaagd verhaal.

Het trans slachtoffer (37%, N=1018)

“Enig begrip te kweken voor hoe het is om in een lichaam te leven dat niet overeenkomt met jouw idee van wie of wat je bent. Die helse conditie, en het pijnlijke proces dat ervoor nodig is om in transitie te gaan, al of niet via een ingrijpende operatie, verdient alle begrip van de wereld.” (Trouw, 17-09-2022)

Net als in 2021 was in 2022 de meest voorkomende verhaallijn die van het trans slachtoffer. In deze verhaallijnen werden trans personen gerepresenteerd als slachtoffers van pesten, discriminatie, chantage of geweld. Deze verhaallijn kan bevorderend zijn voor de emancipatie van trans personen omdat het bijvoorbeeld medeleven kan opwekken en kan aanzetten tot actie alsook bewustzijn kan verspreiden over de situatie van trans personen.

37% van de artikelen gebruikte deze verhaallijn: dit is een lichte daling ten opzichte van het jaar hiervoor (40%). Dit kan komen doordat er een aantal nieuwe, meer specifieke verhaallijnen zijn bijgekomen vanwege de discussie rond trans vrouwen in de sport, de nieuwe wet en het toenemende anti-woke sentiment.

De meest voorkomende thematiek in de artikelen die trans personen als slachtoffers beschreven, waren de lange wachttijden voor gender bevestigende zorg, de discriminatie van trans vrouwen in de sport, transgender asielzoekers, trans personen als risicogroep voor apenpokken en hiv, en discriminatie op de werkvloer. Ook in artikelen over de nieuwe wet werden trans personen besproken als een kwetsbare groep.

Trans persoon in functie (13%, N=352)

“Volgens Rachel Levine, staatssecretaris van gezondheid in de regering-Biden, kinderarts, en zelf transgender, blijkt uit studies dat transgenderzorg voor tieners levens redt.” (Trouw, 05-03-2022)

In deze verhaallijn werd een trans persoon besproken om diens deskundigheid op een bepaald gebied. De nadruk ligt in deze artikelen niet op het trans zijn van de deskundige, maar op hun expertise en functie. In 13% van de artikelen werden trans personen in functie beschreven, even vaak dus dan in de 13% van vorig jaar. Vorig jaar werd de stijging deels verklaard aan de hand van het grote aantal artikelen over trans beroemdheden waarvan benoemd werd dat ze trans zijn, ondanks dat het irrelevant was. Opvallend in 2022 is dat dit vaak bij non-binaire personen gebeurt, als verklaring voor de genderneutrale voornaamwoorden in het artikel. Dit soort artikelen gingen veelal over Demi Lovato, Ezra Miller, Sam Smith, Lara Billie Rense en Thorn de Vries.

Andere voorbeelden van personen die in functie werden beschreven zijn Nikkie de Jager, Kae Tempest, Janelle Monae, Melanie Bonajo, Elliot Page en Loiza Lamers. Ook kamerlid Lisa van Ginneken werd vaak beschreven in functie, vooral in artikelen over de nieuwe transgenderwet en haar voorstel om ook een 'X' als optie aan het paspoort toe te voegen.

Trans als pionier (10%, N=267)

“Nog een voorbeeld. In 2015 won SpangaS de Bob Angelo Penning, omdat het programma, in de woorden van de organisatie, „een hele generatie jongeren heeft opgevoed met respect voor lhbt”. [...]. In 2016 deed transmeisje Caro Out haar intrede, en in 2020 werd Lesley Huf het eerste non-binaire personage op de Nederlandse televisie.” (NRC, 23-04-2022)

Tot de verhaallijn 'trans als pionier' behoorden trans personen die als eerste trans persoon een bepaalde prestatie hadden geleverd. Sinds 2018 kwam deze verhaallijn elk jaar vaker voor. In 2019 ging één op de tien artikelen over trans mensen als pioniers, in 2020 was dat meer dan één op de vijf. Deze aantallen vlakten in 2021 iets af naar 17%, en in 2022 is dit nog verder gedaald naar 10%. Dit komt mogelijk doordat er in 2022 geen grote 'debuten' waren, en enkel pioniers van vorige jaren werden herhaald.

De trans personen die als pioniers werden beschreven waren ook in 2022 voornamelijk wit. 60% van de artikelen met het script pionier ging expliciet over witte trans personen terwijl slechts 10% van deze artikelen expliciet over een trans persoon van kleur ging, een nog groter procentueel verschil dan vorige jaren.

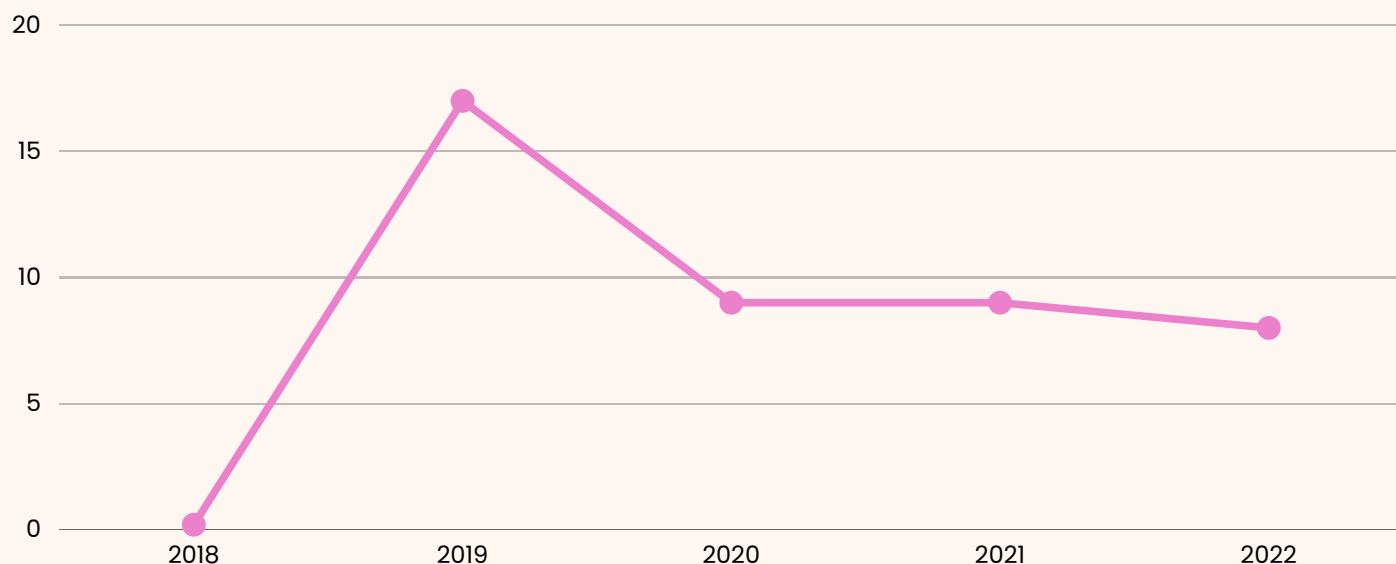
Voorbeelden van personen die als pionier werden beschreven zijn Thorn de Vries, die genoemd werd als eerste non-binaire personage/acteur in SpangaS, Lara Billie Rense, die de eerste (openlijke) non-binaire radiopresentator van Nederland zou zijn, Lucia Lucas, die als eerste transgender zangeres optrad als in de Metropolitan Opera en Timothy LeDuc, de eerste non-binaire atleet op de winterspelen. Ook Loiza Lamers, die als eerste trans vrouw de titel 'Holland's Next Top Model' won, Jamie Wallis, die als eerste Britse parlementariër een transgender identiteit bekend maakte en Nikkie de Jager, die als eerste trans vrouw op de cover van Cosmo Middle East verscheen, werden genoemd. Lisa van Ginneken werd opnieuw vaak genoemd als eerste openlijk transgender kamerlid. Lia Thomas werd vaak genoemd als eerste transgender vrouw die een sport-titel won bij het NCAA, maar dit gebeurde vaker in neutrale dan in positieve bewoordingen: soms volgde er in dergelijke artikelen een discussie over trans vrouwen in sport.

Het gelaagde verhaal (8%, N=207)

“Het overgrote deel van de maatschappij denkt dat trans mensen geboren zijn in het verkeerde lichaam”, zegt Storm Vogel (37), zelf non-binair (geen man of vrouw). “En dat dat moet worden gecorrigeerd door de medische wetenschap. Pas als dat gebeurd is, ben je man of vrouw geworden. Maar in de ogen van de meeste mensen nooit helemaal – en dat is allemaal heel zwaar en zielig.” (OneWorld, 15-11-2022)

In artikelen met een gelaagd verhaal worden de levens van trans personen met nuance besproken. Deze artikelen laten zien dat de levens van trans personen niet alleen door voor- of tegenspoed gedomineerd worden, net als het geval is voor verslaggeving rondom cisgender personen. In 2020 en 2021 was het percentage artikelen met een gelaagde verhaallijn ongeveer 9%, wat nog steeds significant lager is dan de 17% die in 2019 gevonden werd. In 2022 is dit licht afgenomen naar 8%.

In 2022, 2021 en 2020 kwam het gelaagde narratief wel vaker voor dan in 2018, toen slechts 0,2% van de artikelen gelaagd was. Opvallend is dat in 2022 bijna de helft (49,8%, 103) van de artikelen met een gelaagde verhaallijn portretten van trans personen waren. Hierin is dan ook meer ruimte voor nuance dan in een artikel dat gaat over één bepaalde gebeurtenis.

Figuur 8. Percentage gelaagde verhaallijn 2018-2022.

De succesvolle trans persoon (4% N=100)

"Mijn transitie is van ons samen. Lotte is echt mijn baken. Ik zit steeds lekkerder in mijn vel en daar profiteert zij ook van. Vanaf het moment dat ik uit de kast ben, ben ik geen dag meer depressief geweest. Ik ben me bewust van het geluk dat ik heb met zo'n familie en zo'n partner. Lotte en ik hebben elkaar niet nodig, we zijn samen tien plusjes bij elkaar." (RTL nieuws, 02-09-2022)

Er was sprake van de 'succesvolle trans persoon'-verhaallijn als iemands transitie als een succesverhaal werd beschreven. Deze artikelen beschreven hoe trans personen na hun coming-out en transitie veel gelukkiger waren en hoe ze gesteund werden door hun omgeving. Sinds 2018 daalt het gebruik van deze verhaallijn snel in frequentie: in 2018 kwam dit narratief in 40% van de artikelen voor, in 2019 was dit percentage 26% en in 2020 was het 4%. In 2021 steeg het percentage tot 9%, en in 2022 daalde het naar 4%, ook ruim lager dan de percentages van 2019 en 2018. De toenemende aandacht voor trans personen als slachtoffers kan hier een verklaring voor zijn, alsook de toename van verhalen over trans personen die spijt hebben van hun transitie.

In 2021 ging 60% van de artikelen over een bekend trans persoon. In 2022 is dit fors gedaald naar 30% en gingen deze artikelen grotendeels over Elliot Page, Nikkie de Jager en Loiza Lamers. Het overgrote deel ging over niet-bekende trans personen, vaak in de vorm van een portret (53%). Een voorbeeld hiervan zijn deelnemers aan het programma Hij, Zij, Hen (NPO3) en andere portretten van trans personen, veelal rondom Pride.

Trans als invloed op sociale relaties (1%, N=30)

„Hoe anders is het met mijn vrienden uit de topsportwereld. Toen ik zei dat ik gay was, verloor ik er veel. Toen ik uitkwam als transgender, verloor ik iedereen. Op één vriend na. De omgeving waarin je acht jaar lang je ziel en zaligheid en energie hebt gelegd, die kotst je uit. En ik ben nog steeds dezelfde persoon, hè. Alleen een vrouw." (NRC, 02-06-2022)

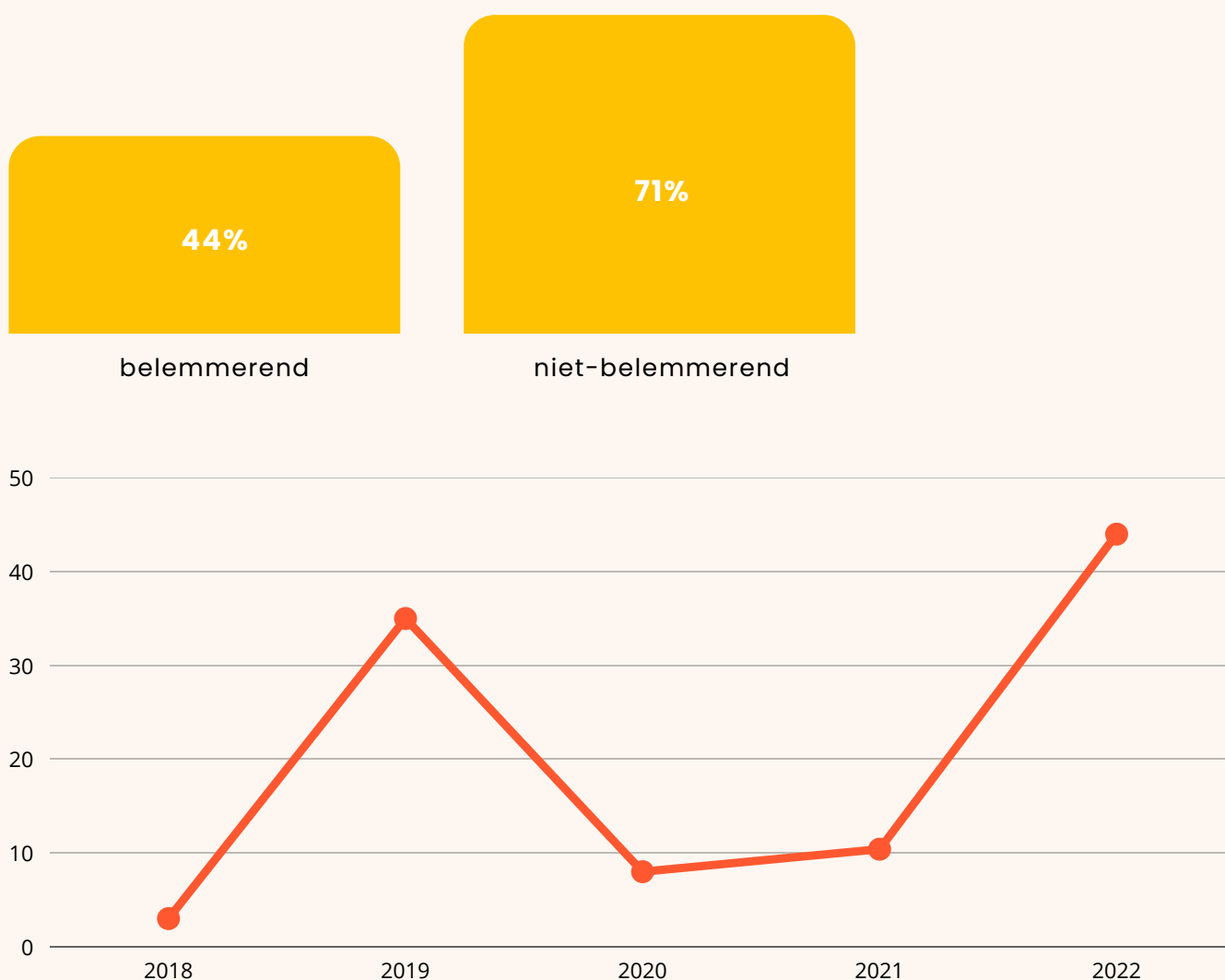
Een klein aantal artikelen (30; 1%) schreef over trans zijn als iets wat sociale relaties beïnvloedt of bemoeilijkt. Hiervan had meer dan de helft (19) een positief sentiment. Dit soort artikelen gingen veelal over hoe trans personen hun familie en vrienden verloren toen ze aan hen vertelden dat ze trans zijn, zonder dat er geen 'schuld' bij de trans persoon werd gelegd. De 3 artikelen met een negatief sentiment deden dit wel, en werden gepubliceerd in het Reformatorisch Dagblad.

Belemmerende verhaallijnen in 2022

Naast de niet-belemmerende verhaallijnen is er ook een groot aantal negatieve verhaallijnen dat een tegenreactie vormt op meer positieve representatie in de mainstream media. Deze verhaallijnen, die over het algemeen politiserend en argumentatief van aard zijn, belemmeren trans emancipatie omdat ze trans personen etiketten opplakken als 'onnatuurlijk', 'bedrieger', 'spektakel' of andere beschadigende begrippen. In 2022 gebruikte ongeveer 45% van alle op script geanalyseerde artikelen ten minste één van deze verhaallijnen of schreef hierover. Dit gebeurde meer dan vier keer zo vaak in 2022, ten opzichte van 2021 (10,4%). De belangrijkste verklaringen hiervoor zijn de discussie rond de nieuwe transgenderwet, de discussie rond trans vrouwen in de sport en het toenemende anti-woke sentiment.

Figuur 9. Vergelijking belemmerende en niet-belemmerende verhaallijnen 2022.

Het percentage komt uit op 115%, gezien een aantal artikelen (454) zowel een of meer belemmerende als een of meer niet-belemmerende verhaallijnen bevatten.

Figuur 10. Percentage belemmerende verhaallijnen 2018-2022.

Trans als grap (5%, N=132) / Over grap (7% N=199)

“Een week nadat de enquête over diversiteit en inclusie op de HvA online kwam, is het onderzoek alweer stopgezet. Doordat GeenStijl de enquête afgelopen week op zijn website heeft gedeeld, zouden de ingevulde vragenlijsten niet meer betrouwbaar zijn.”
(HvAna, 19-10-2022)

In 2022 bevatte 5% (132) van de geanalyseerde artikelen een grap over een of meerdere trans personen. In een verdere 7% (199) van de artikelen werd een dergelijke grap besproken, maar niet door de publicatie zelf gemaakt. Deze cijfers zijn licht gestegen in vergelijking met 2021 (3% en 6%). Soms ging een grap over één trans individu, soms over meerdere trans personen en soms over de trans gemeenschap in het algemeen. Dergelijke grappen die spotten met trans zijn worden over het algemeen als beledigend ervaren, een overweldigende 82% had dan ook een negatief sentiment. Veel van deze grappen reduceerden trans mensen tot smadelijke stereotypen, spotten met het idee van genderneutrale toiletten, gebruikten trans gerelateerde grappen om "woke-cultuur" belachelijk te maken of speculeerden over de genderidentiteit van trans personen.

Een groot deel van de artikelen die grappen bevatten kwamen van het platform GeenStijl. De publicaties op dit forum waren consistent extreem negatief tegenover trans personen en zeer spottend van aard. Zo werd bijvoorbeeld “Non-Binaire Pollfuck! Hogeschool Rotterdam wil even je inclusiviteit meten” gepubliceerd over o.a. de Hogeschool Rotterdam die een diversiteitsenquête was gestart. GeenStijl plaatste een oproep om de enquête in te vullen, met een link naar de vragenlijst. Hierdoor kwamen er veel irrelevante antwoorden binnen bij de hogeschool en werd de vragenlijst uiteindelijk verwijderd. Dit is een voorbeeld van hoe grappen over trans personen schadelijk zijn en vooruitgang belemmeren. Over deze gebeurtenis gingen dan ook veel artikelen met het script ‘over trans als grap’. Verder werd er gepubliceerd over Elon Musk die mensen wiens account was opgeschort omdat ze tweets met grappen over trans personen plaatsten, weer toeliet. Daarbij werd er nog steeds veel gepubliceerd over J.K. Rowling en haar uitspraken over trans personen. Ook rondom de nieuwe transgenderwet werden artikelen geschreven over grappen, zoals over Lisa van Ginneken die na veel grappen over haar op Twitter haar account verwijderde en over Geert Wilders die in de Tweede Kamer sprak “Wat is het? Morgen ben je een kameel? Overmorgen een dromedaris?”. Ook werd er gemeld dat in het spel Grand Theft Auto 5 transfobe grappen zijn weggehaald.

Trans als aanval op de sport (4%, N=102) /

Over trans als aanval op de sport (7%, N=182)

“Ik stel voor dat we vrouwensport eerlijk houden. Ik stel voor dat we deelname in de categorie ‘vrouwen’ voorbehouden aan vrouwen met een vrouwelijk spierstelsel en fysiek. Vrouwen die als vrouw zijn geboren.”
(NRC, 07-07-2022)

Voor het eerst is dit jaar de verhaallijn 'trans als aanval op de sport' geanalyseerd, waarin trans personen, veelal trans vrouwen, gezien werden als niet thuishorend in de vrouwen categorie van sportcompetities. Dit zou tot kansongelijkheid leiden voor cisgender vrouwen. 102 (4%) artikelen bevatten dit script. Voornamelijk transgender atleten Lia Thomas en Emily Bridges werden hierin zeer vaak genoemd. Een aanzienlijke hoeveelheid artikelen (182, 7%) schreven over dit debat. Hierin werden tegenargumenten wel aangehaald, maar nam de auteur zelf een neutrale of positieve houding aan tegenover trans inclusie in sport. De gebeurtenissen gelinkt aan deze verhaallijn wordt verder uitgewerkt in de casus 'sport'.

Trans als fraudeur (2%, N=48) / Over trans als fraudeur (4%, N=121)

"Ook vermelden ze nergens dat naar schatting maar zo'n 20 procent van de trans vrouwen zich laat opereren en dat de overgrote meerderheid dus mannelijke geslachtsdelen behoudt. En dat het straks inderdaad voor gedetineerden die als man zijn geboren maar zich nu 'vrouw voelen' makkelijk wordt om overplaatsing te eisen naar een vrouwengevangenis." (De Volkskrant, 15-02-2022)

In de verhaallijn die trans personen afschildert als "fraudeurs" worden met name trans vrouwen voorgesteld als een bedreiging omdat zij de privéruimtes van (cis) vrouwen willen betreden en de veiligheid van deze vrouwen zo in het geding komt. De 48 (2%) artikelen die dit script gebruikten, deden dit vaak om te pleiten tegen de nieuwe transgenderwet, die trans personen meer autonomie zou geven bij het bepalen van de geslachtsmarkering op hun paspoort. Dit is een lichte stijging met vorig jaar. 121 artikelen (4%) bespraken dit stereotype vanuit een meer neutrale of positieve houding tegenover trans personen. Ook deze artikelen gingen veelal over de nieuwe wet, en belichtten of ontkrachtten argumenten die tegenstanders van de nieuwe wet aanhaalden.

Trans als 'woke', of geen onderdeel van de samenleving (7%, N=186)

"Volgens Roelof Bisschop (SGP) is het belangrijk om het onderscheid tussen man en vrouw in ogen te houden. 'Geslacht is géén menselijke constructie', aldus Bisschop. 'We moeten de goede en wijze bedoelingen van onze Schepper eren, en niet negeren.' Bisschop zegt compassie te hebben met transgenders, maar waarschuwt voor 'een schadelijke ideologie die van geslacht een simpele en willekeurige keuze maakt.'" (Nederlands Dagblad, 27-09-2022)

12 artikelen (0,4%) gebruikten de verhaallijn 'randfiguur' om een trans persoon te framen als niet behorend tot de samenleving omdat zij bijvoorbeeld crimineel, sekswerker of beiden tegelijkertijd zouden zijn.

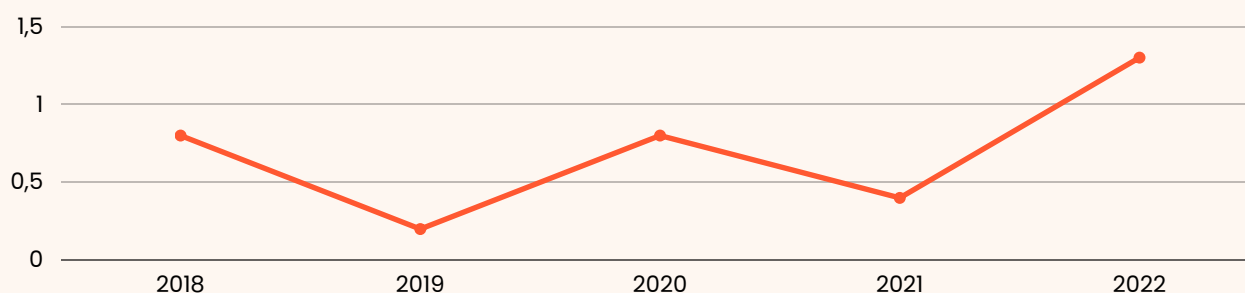
In 39 (ruim 1%) artikelen werden trans personen neergezet als een aanval op de natuurlijke orde van man en vrouw, voornamelijk door het Reformatorisch Dagblad waarin vanuit christelijke overtuigingen werd betoogd dat de transgender ervaring niet overeenstemt met de orde die God heeft bedoeld. In 23 (0,8%) artikelen werden trans personen gepositioneerd als een minderheid waarvoor de cisgender meerderheid niet gedwongen mag worden om inclusief beleid te voeren. Dit ging geregeld gepaard met de anti-woke verhaallijn, die in 112 artikelen (4%) voorkwam, omdat deze ook stelt dat de aanpassingen die gemarginaliseerde groepen zoals trans personen onredelijke aanpassingen “eisen” van de meerderheid. Deze artikelen gingen veelal over de nieuwe transgenderwet, inclusief taalgebruik en genderneutrale toiletten.

Trans als trend en de ‘spijt’-verhaallijn (6%, N=156)

“Laura is een christelijke vrouw die een tijd als transman Jake leeft, en daarvoor alle mogelijke transitie heeft doorlopen. Daar is ze redelijk tevreden mee, totdat God ingrijpt en Zijn waarheid haar leven doorlicht. Door deze radicale bekering beseft ze dat ze niet langer transman kan blijven. Ze keert daadwerkelijk om. Ze gaat een detransitieproces in om weer Laura te worden, geestelijk, psychisch en lichamelijk.”
(Reformatorisch Dagblad, 11-11-2022)

In het kader van de nieuwe transgenderwet werd de hoeveelheid aanmeldingen bij de genderklinieken aangehaald als verontrustend. Trans zijn werd een hype, een trend en soms een besmetting of epidemie genoemd. Dit gebeurde in 67 artikelen (2,4%), en in een verdere 52 artikelen (1,9%) werd er over dit argument geschreven maar gebruikte de auteur dit zelf niet. In deze artikelen werd ook vaak gezegd dat het bij toenemende aanmeldingen vaak om jonge meisjes gaat, die nog over hun gevoelens heen zullen groeien in de puberteit. Daarom zouden zij niet te vroeg aangemoedigd moeten worden om in transitie te gaan, omdat daar later problemen van zouden komen. Dit argument ging vaak gepaard met de verhaallijn ‘spijt’, die in eerdere jaren ook voorkwam.

In 37 artikelen (1,3%) werden personen die spijt hadden van hun transitie uitgelicht. Dit komt neer op een verdrievoudiging van het percentage van 2021 (0,4%) en een relevante stijging van het percentage van 2020 (0,8%). Vaak werden deze artikelen gepubliceerd door het *Reformatorisch Dagblad*, en kwamen personen aan het woord die na een signaal van God spijt kregen van hun transitie. De toename is te verklaren door de discussie rond de nieuwe transgenderwet en het groeiende anti-woke sentiment.

Figuur 11. Spijt-verhaallijn 2018-2022 in percentages

Trans als pion (2%, N=56)

“Garry Disher is een noeste werker. Zijn productie is zo groot, dat zijn nieuwe boeken zelfs in Australië niet altijd op media- en lezersaandacht kunnen rekenen. Daarover klaagde de schrijver in 2019 in The Sydney Morning Herald, de grootste krant van het land. Over zichzelf sprekend in de derde persoon zei hij: „Het probleem met Garry Disher is dat hij te betrouwbaar is. Elk jaar een nieuw boek. Ze weten wat ze van me kunnen verwachten. Als ik een 20-jarige transgender was met een debuutroman, dan zouden ze me vast beter kunnen verkopen.” (NRC, 29-09-2022)

Bij het script ‘trans als pion’ werd een narratief rondom trans personen ‘gekaapt’ om de opinie van de schrijver te versterken. 2% (56) van de geanalyseerde artikelen gebruikte deze verhaallijn. Sinds 2019 is dit percentage ieder jaar gedaald, in 2022 is dit percentage stabiel gebleven ten opzichte van 2021 (2%). In de meeste van deze artikelen (70%, 39 artikelen) was net als voorgaande jaren sprake van een negatief sentiment ten opzichte van trans personen. Opvallend is dat vorig jaar nog 15% van deze opportunistische artikelen de vermeende goede positie van trans personen in de Nederlandse samenleving benadrukte met als doel andere landen en etnische minderheden binnen Nederland af te doen als bedreigend en transfoob. Dit soort artikelen kwamen in 2022 zo goed als niet voor. De ‘trans als pion’-verhaallijn werd vaak gebruikt om te beargumenteren dat politieke correctheid zou leiden tot een beperking van de vrijheid van meningsuiting. Situaties waar mensen kritiek hadden op transfobie of genderinclusieve taal gebruikten, zoals toen J.K. Rowling bekritiseerd werd, werden vaak aangehaald als voorbeelden van deze vermeende censuur. Ook al is het anti-woke sentiment over het algemeen toegenomen dit jaar, lijken trans personen hierin niet specifiek aangehaald te zijn geworden om de opinie van de schrijver te versterken.

Trans als spektakel (1%, N=40)

“Al sinds het begin van haar transitie is Nikkie, een transgender persoon, onzeker over haar borsten. Daarom onderging ze onlangs een operatie om haar ‘meiden’ te laten liften, zoals ze zelf zegt.” (AD Het Groene Hart, 23-04-2022)

In ruim 1% (40) van de artikelen werden trans personen afgebeeld als spektakel. Vorig jaar was dit nog 2%, wat een verdubbeling was van het jaar daarvoor. Deze artikelen beschreven trans personen als een spektakel, dat wil zeggen, op een objectiverende manier, voornamelijk gericht op de fysieke eigenschappen van mensen. Zo werd Nikkie de Jager besproken in relatie tot haar borstvergroting en werd de operatie van Rowan Janssen waarin zijn taille ‘minder vrouwelijk’ werd gemaakt als sensatie beschreven met titels als: “ZIEN: heftige ingreep” (Shownieuws, 26-11-2022). Ook de fysieke verschijningen van een aantal minder bekende trans personen werden besproken, vooral in relatie tot hun mastectomie.

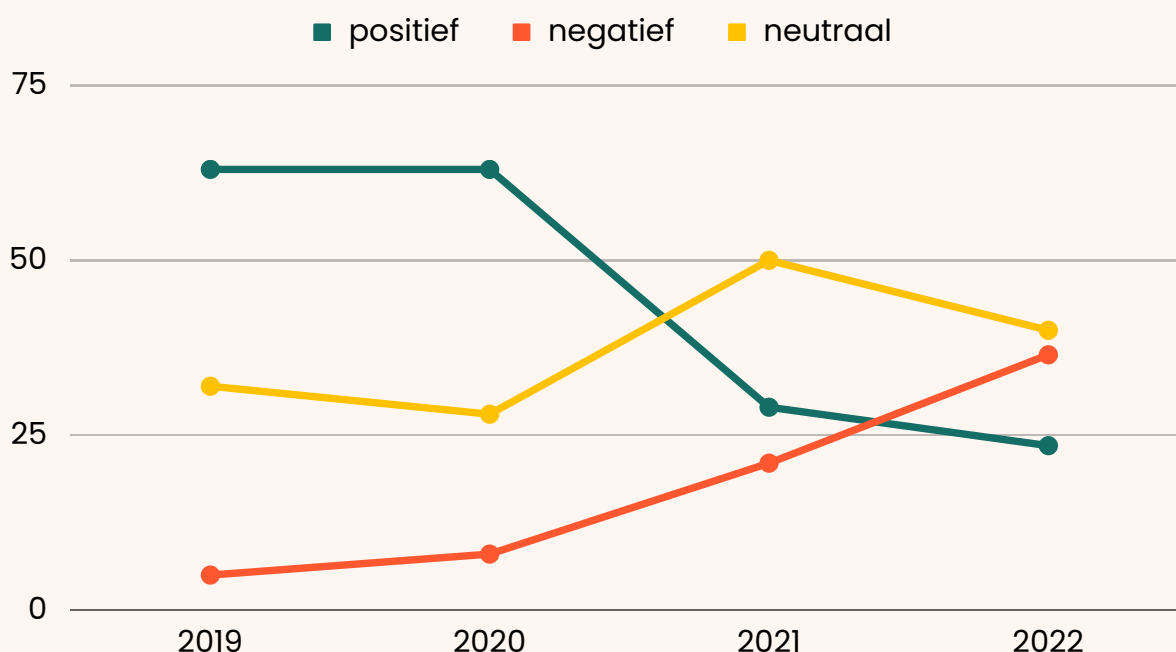
Politisering (45%, n=1229)

In politiserende artikelen werden (vermeende) maatschappelijke problemen rondom trans personen op een betogende of normatieve manier besproken. Dit zijn berichten waar een standpunt over trans-gerelateerde onderwerpen centraal staat, en die politiek-geladen discussies oproepen. In dit soort berichten worden trans mensen en thema's gezien als iets waarover je stelling kan nemen; iets waar je tegen of voor kan zijn. In 2019 waren vier op de tien geanalyseerde artikelen (39%) politiserend, in 2020 was dat ongeveer een kwart (26%), vermoedelijk omdat veel artikelen toen over de coming-out van Nikkie de Jager gingen en deze niet politiserend van aard waren. In 2021 daalde dit tot ongeveer een op de vijf (20,5%) en in 2022 steeg dit naar 45%.

In 2022 had een aanzienlijk deel van alle artikelen met een politiserende verhaallijn; het bestaan van trans personen wordt dus nog steeds aangehaald voor politieke betogen, zowel positief als negatief. Veruit de meeste van deze politiserende artikelen waren in 2019 en 2020 positief van sentiment (63%). In 2021 daalde dit percentage aanzienlijk, tot 29% en het aantal negatieve politiserende artikelen verdubbelde naar 21%. In 2022 daalde het positieve percentage iets, naar 23,5%. Het negatieve sentiment steeg opnieuw aanzienlijk, naar 40% van de artikelen.

Het aantal politiserende artikelen steeg dus, en werd er steeds meer met een negatief sentiment politiserend geschreven. Uit onderzoekin opdracht van ZONNW (2023) kwam tevens naar voren dat de negatieve houding in media en social media ten opzichte van de trans gemeenschap toenam in de afgelopen jaren.* Daarnaast publiceerde De Groene Amsterdammer een onderzoek waarin sociale media werd geanalyseerd. Hieruit bleek dat ook op deze platformen een negatief sentiment ten opzichte van trans personen groeit. Zo steeg de vijandigheid op Instagram richting lhbt+ personen van rond de 6% in 2018 naar 20,8% in 2023. Onder andere de nieuwe transgenderwet werd als gebeurtenis aangestipt waarop uitbarstingen van haat voorkwamen (De Groene Amsterdammer, 6-09-2023). Een aanzienlijk deel van de politiserende artikelen van 2022 had dan ook te maken met de nieuwe wet.

*Hoofdstuk 6 'mediaaandacht'+ bijlage media-analyse uit Das, E. (e.a.) (2023). *Mijn gender, wiens zorg? Onderzoek naar de toename in en veranderingen van de vraag naar transgenderzorg*. Onderzoeksrapport. Radboud Universiteit.

Figuur 12. Sentiment politiserende artikelen 2019–2022 in percentages.

Politiserende artikelen die zich negatief uitten over trans personen en issues gebruikten evenals vorig jaar vaak de ‘trans als pion’-, ‘trans als aanval op de natuurlijke orde’- en ‘trans als grap’-verhaallijnen. Ook werd er dit jaar gebruikgemaakt van de ‘trans als trend’ en ‘trans als aanval op de sport’ verhaallijnen. De thematiek van deze artikelen was publieke ruimte, veiligheid van cisgender vrouwen, sport en de nieuwe transgenderwet. Positieve politiserende artikelen gebruikten vaak de verhaallijnen ‘trans slachtoffers’, ‘trans als fraudeur’ en ‘trans als pionier’ en gingen vaak over showbizz, lange wachttijden in de zorg en de nieuwe transgenderwet.

In 2021 werd de extreme toename in negatief politiserende artikelen over de trans gemeenschap verklaard door de toenemende media-aandacht voor het anti-gender gedachtegoed dat uit het Verenigd Koninkrijk was komen overwaaien. In Nederland kregen deze sentimenten steeds meer media-aandacht. Deze trend is doorgezet in 2022 en werd in verband met de nieuwe transgenderwet nog versterkt.

10. Conclusies

2022 zag, in tegenstelling tot vorig jaar, geen explosieve toename van de aandacht die de Nederlandse media besteedden aan trans-gerelateerde onderwerpen. De hoeveelheid aandacht bleef vrijwel gelijk aan 2021. Net als toen, was er in 2022 niet één enkel incident, maar domineerde een aantal veelbesproken onderwerpen de media.

Zo ging het vaak over genderbevestigende zorg, de nieuwe transgenderwet en de postercampagne van Gendertwijfel die daarmee gepaard ging. Ook werd er gepubliceerd over transgender asielzoekende vluchtelingen en over de uitsluiting van trans vrouwen in de sport, en was het thema van Pride 'My gender, My Pride'. Verder werd door een aantal gemeentes de Verklaring van Dordrecht ondertekend om trans emancipatie op het werk te verbeteren en besloten sommige gemeentes de kosten voor een nieuw paspoort te vergoeden. De grote thema's in 2022 zoals de zorg, discriminatie, anti-wokeness en de nieuwe wet waren politieke onderwerpen, al gebeurde er ook het nodige in de showbizz en de cultuursector. Zo won trans vrouw Lando van der Schree Holland's Next Top Model, kwam er kritiek op de niet-inclusieve borstenfotocover van de Linda en werd de foto van een trans man in een reizende tentoonstelling meerdere keren beklad. De categorie "kunst & cultuur" was de grootste, gevolgd door "discriminatie", "(gezondheids)zorg", "showbizz" en "politiek".

Al was er geen aanzienlijke toename in representatie van trans personen, deze was wel ietwat diverser dan in voorgaande jaren, hoewel de vooruitgang hierin bescheiden is. Wel waren trans mannen meer vertegenwoordigd, en trans vrouwen minder. Het aantal non-binaire personen dat in de media vertegenwoordigd was, is min of meer hetzelfde gebleven, terwijl dit vorig jaar juist de categorie was met de meeste groei. Wat betreft huidskleur is er geen groeiende diversiteit waargenomen. De representatie van witte trans personen nam toe, terwijl de trans personen van kleur minder voorkwamen.

Jongeren bleven veruit de groep die het sterkst is vertegenwoordigd in de geschreven media, waarbij dit jaar de meeste aandacht zelfs ging naar een jongere leeftijdsgroep dan eerder, namelijk naar de categorie 17-24 in plaats van de categorie 25-34. Belangrijk te onthouden is dat enkel de leeftijd werd bijgehouden als die in artikelen expliciet werd vermeld. Zo werd politica Lisa van Ginneken vaak genoemd in politieke artikelen maar werd haar leeftijd niet altijd genoemd: de representatie van oudere trans personen zou in realiteit dus groter kunnen zijn.

Qua leidende verhaallijnen over trans onderwerpen lijkt het Nederlandse medialandschap veranderd te zijn. Het 'trans slachtoffer' script kwam wel nog steeds het meeste voor in de 2746 artikelen die op script geanalyseerd konden worden, maar nam licht af (37% in 2022, tegenover 40% in 2021). Ook het 'succesverhaal' wat in 2018 de meest voorkomende (40%) verhaallijn was en sindsdien daalt, nam verder af: naar 4%. Verder was er een afname van het aantal artikelen die gebruikmaakten van de meeste niet-belemmerende verhaallijnen, zoals trans personen als pionier en de gelaagde verhaallijn.

Bij de belemmerende verhaallijnen was er sprake van een toename, zo werd er meer gepubliceerd over trans mensen als fraudeurs en spijtverhalen. Ook waren er dit jaar een aantal verhaallijnen die voor het eerst apart geanalyseerd werden, zoals trans personen als aanval op de sport, trans als trend of besmetting en de anti-woke verhaallijn. Daarbij werd het argument dat trans personen een gevaar vormen voor de veiligheid van cis vrouwen aangehaald, vaak in relatie tot de nieuwe transgender-wet. Ook in de sport was dit het geval; cis vrouwen zouden geen kans meer maken in competities als trans vrouwen mee zouden doen. Deze artikelen gebruikten ook vaak de verhaallijn dat 'wokeness' te ver is gegaan en dat van de meerderheid niet verwacht kan worden dat zij zich aanpast aan een kleine minderheid.

Artikelen over dit onderwerp waren dan ook vaak politiserend: (vermeende) problemen rondom trans personen werden op een betogende of normatieve manier besproken en trans personen werden aangehaald om een politiek betoog te versterken. Van het aantal artikelen dat op verhaallijnen geanalyseerd was bijna de helft politicerend (45%). Een verdubbeling van het jaar ervoor (20,5% van 2021). 40% van deze politiserende artikelen had een negatief sentiment, en ook dat was bijna een verdubbeling van de 21% van het jaar ervoor. Het positieve sentiment daalde. Deze uitkomsten die wijzen op een verharding en politisering van trans zijn en onderwerpen in de media zijn in lijn met eerdere uitkomsten over de toename in polarisering en haat in (social) media uit het onderzoek van ZONMW en van De Groene Amsterdammer.

In veel van de politiserende artikelen kwam de 'anti-woke' verhaallijn terug. Waar dit anti-woke sentiment vorig jaar nog nieuw was, lijkt het dit jaar te zijn ingeburgerd. Dit kwam naar voren in artikelen over inclusiever taalgebruik, diversiteitsbeleid op scholen, de nieuwe transgender wet en trans vrouwen in de sport. Ook werd 'non-binair' in deze artikelen vaak afgedaan als een identiteit die ontstaan is uit 'wokeness' en die niet serieus genomen zou moeten worden. Al was het ook opvallend dat genderneutrale voornaamwoorden vrij gemakkelijk gebruikt werden in artikelen over non-binaire personen en dat er minder gemisgenderd werd.

Deze positieve ontwikkelingen lijken vooral betrekking te hebben op individuele trans personen. Zo werd 'transgender' minder gebruikt als zelfstandig naamwoord, werden er minder kwetsende woorden (slurs) gebruikt en werd er minder gedeade named. Deze ontwikkelingen worden ietwat overschaduwd door de toename in belemmerende verhaallijnen over trans personen in het algemeen.

11. Lijst van begrippen

Cisgender/cis persoon: Een cisgender persoon is iemand die niet trans is. De term refereert aan een persoon bij wie het bij geboorte toegewezen geslacht en de bijkomende genderrol aansluit bij diens identiteit. Het expliciet gebruiken van de term 'cisgender' voorkomt dat er een impliciete tegenstelling ontstaat tussen trans mensen en 'normale' mensen.

Diversiteit: diversiteit refereert naar het idee dat er niet één type persoon, maar een brede waaier aan verschillende personen wordt gerepresenteerd. In de Mediamonitor gebruiken wij dit woord om aandacht te vragen voor de verscheidenheid binnen vereenvoudigde categorieën: er is niet één soort trans persoon, maar veel verschil in kleur, nationaliteit, genderidentiteit en meer.

Emancipatie: emancipatie gaat over de sociale vooruitgang voor achtergestelde groepen, waaronder trans individuen.

Slur(s): een slur is het Engelstalige woord voor een beledigend woord of beledigende opmerking. Termen zoals 'tranny', 'ladyboy' en 'shemale' zijn voorbeelden van doelbewust kwetsende termen om trans personen mee te beschrijven.

Trans persoon: een trans persoon is iemand die zich niet identificeert met het geslacht en/of de genderrol die bij geboorte zijn toegewezen. Trans functioneert als een paraplueterm: het omvat niet één identiteit (zoals 'transgender'), maar is juist een voorvoegsel voor en verwijzing naar een ongedefinieerd en oneindig aantal mogelijke identificaties.

Transfobie/transfoob: transfobie is een angst voor of afkeer van trans onderwerpen en/of personen, wat kan aanzetten tot beledigende, vijandige en/of gewelddadige handelingen jegens trans individuen. Iemand die discriminerende acties verricht vanuit negatieve gevoelens over trans zijn wordt ook wel een transfoob genoemd.

Representatie trans personen in geschreven media (2022)

In 2022 publiceerden de Nederlandse media **8890** artikelen over trans personen of trans-gerelateerde onderwerpen. Dit is een kleine daling ten opzicht van vorig jaar.

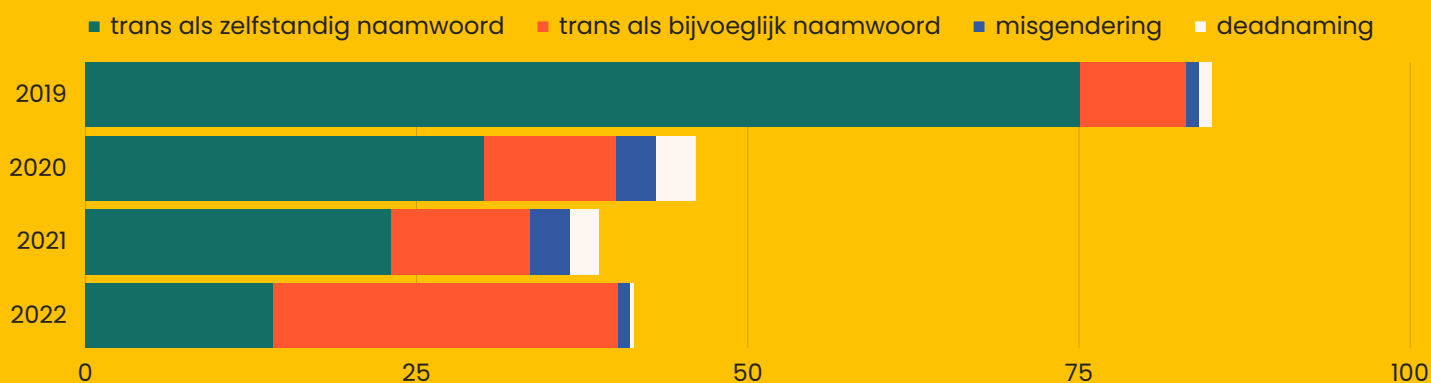
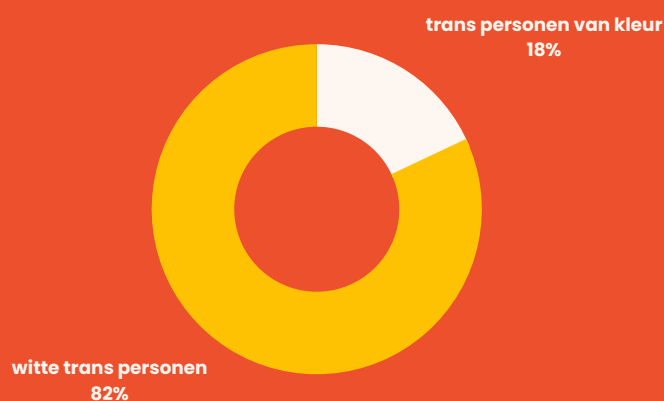
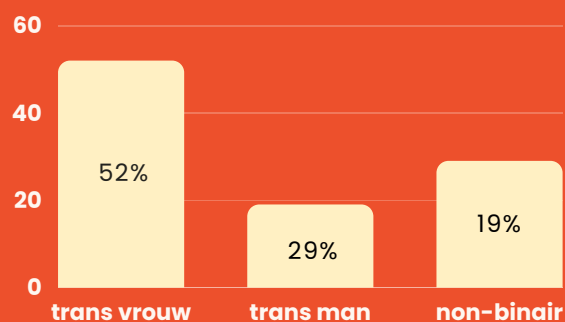
Taalgebruik

De Nederlandse media gebruiken **steeds inclusievere taal**.

Trans(gender) wordt minder als zelfstandig naamwoord gebruikt en in plaats daarvan als bijvoeglijk naamwoord.

De vooral klinische term 'transseksueel' kwam dit jaar ook minder voor. Ook werden er minder kwetsende woorden gebruikt en werden trans personen minder vaak misgenderd en met hun oude naam aangesproken.

Persoonskenmerken

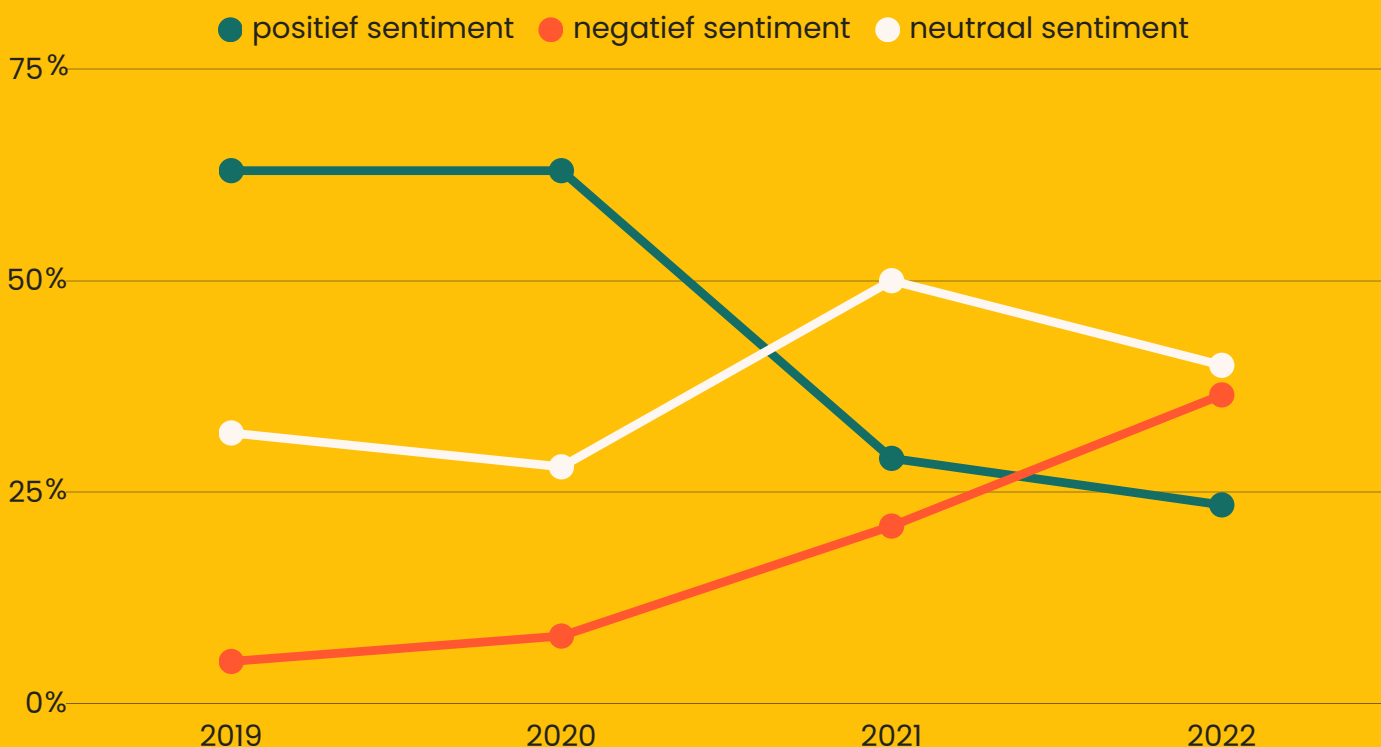

In de media wordt op verschillende manieren over trans mensen gesproken. Dat kan op een neutrale manier zijn of op een manier die de emancipatie van trans mensen helpt. Dit noemen wij niet-belemmerend. De manier van bespreken kan ook emancipatie juist tegenwerken. Dat noemen wij belemmerend.

In 2022 zagen we een **stijging van belemmerende verhaallijnen** en een **daling van niet-belemmerende verhaallijnen**. Verhaallijnen die stellen dat trans personen fraudeurs zijn, spijt hebben of dat trans zijn een hype of besmetting is zijn dit jaar toegenomen. Dit komt waarschijnlijk door de behandeling van de nieuwe transgenderwet.

Transgender mensen als debat

45% van de op verhaallijnen geanalyseerde artikelen waren politiserend. Dit zijn berichten waar een standpunt over transgerelateerde onderwerpen centraal staat, en die politiekgeladen discussies oproepen. In dit soort berichten worden trans mensen en thema's gezien als iets waarover je stelling kan nemen; iets waar je voor of tegen kan zijn. Ieder jaar krijgen de artikelen een negatievere lading.

Verhaallijnen

“Een zieke beweging, dat hele woke-gebeuren. Ze menen te strijden voor anderen, maar zijn in feite vooral met zichzelf bezig.”

(Telegraaf 23-03-2022)

De **anti-woke** verhaallijn is een voorbeeld van een belemmerende en vaak politiserende verhaallijn die voorkwam in 4% van de op verhaallijn geanalyseerde artikelen in 2022. Waar het anti-woke sentiment in 2021 begon te groeien, lijkt het dit jaar normaal te zijn geworden.

Een deel van de politiserende artikelen had wél een positief sentiment. Hierin werden onder andere positieve meningen over trans onderwerpen gegeven.

“Een diploma-uitreiking kan voor transgender studenten een pijnlijk evenement zijn, omdat de diploma's op de HvA nog met hun wettelijke naam worden ondertekend. Geef daarom deze studenten een ceremonieel diploma met daarop hun nieuwe, zelfgekozen naam, bepleit Asva.”

(HvAna, 13-06-2022)